

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DOĞAÇLAMA

Leyla KARAÖMERLİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA – 2010

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DOĞAÇLAMA

Leyla KARAÖMERLİOĞLU

Danışman: Doç. Cahangir NOVRUZOV

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA – 2010

ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu alışma jürimiz tarafından Sahne Sanatları Anasanat Dalında YÜKSEKLİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Cahangir NOVRUZOV

(Danışman)

ye: Prof.Dr. Banu YAZGAN İNANÇ

ye: Yrd.Doç. Dr.Mustafa BAYIK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım/..../.....

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, izelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE DOĞAÇLAMA

Leyla KARAÖMERLİOĞLU

Yüksek Lisans Tezi, Sahne Sanatları Anasanat Dalı

Danışman: Doç. Cahangir NOVRUZOV

Ocak 2010, 45 Sayfa

Eğitimde doğaçlama çalışmalarını kullanmak çocuğun değerlendirmeye, yaratmaya ve çözümlemeye yönelik soru sorma becerilerine sahip olma şansını artırmaktadır. Ayrıca bu çalışmalarla çocuğa insancıl düşünme, hissetme, kendini ve çevresini tanıma yetisi kazandırılmaktadır.

Çocukların, yaşam tecrübelerinin kazandırılması için drama yöntemleriyle yaratıcılık sınırları araştırılır. Doğaçlama bu yöntemlerden biridir. Problem çözme becerileri geliştirilerek çözüme ulaşmaları sağlanmaya çalışılır. Böylelikle çocuğun yaratıcı yeteneğini kullanarak, kendini tanıması, kendine olan güvenini kazanması ve gereksinmelerini daha etkili olarak doyurabilmesi sağlanır.

Doğaçlama çalışmaları, salt çocuğun fiziksel problemlerini değil, insan ilişkilerinde karşılaşacakları sosyal problemleri de çözebilme konusunda onlara deneyim kazandıracaktır. Ayrıca bu etkinliklerle, çocukların yaratıcılık kapasitelerinin ölçümü ve değerlendirmesi yapılabilmektedir. Yaratıcılığın gelişmesi içinse, yaratıcılığı engelleyen nedenlerin saptanması gerekmektedir. Çünkü amaç; sonuç elde etmek olduğu için, yaratıcılığı engelleyen nedenleri saptamak ve nedenlerini irdelemek gerekmektedir.

Doğaçlama türleri olarak; beden doğaçlamaları, pandomimle doğaçlama, konu doğaçlamaları ve olay-öykü doğaçlamaları kullanılmaktadır. Bunlar çocuğun yaratıcılığının gelişmesini sağlamaya yöneliktir ve bu çalışmaların tek amacı, çocuğun kendini en rahat biçimde ifade etmesini sağlamaktır.

Okul Öncesi Eğitimde uygulanacak doğaçlama çalışmaları çocuğun bağımsız düşünme yetisinin gelişmesine, sosyal ve psikolojik duyarlılığının artmasına, yaratıcılık ve estetik gelişiminin sağlanmasına, hata yapma korkusundan arınarak yeni olumlu

davranışlar geliştirmesine, kendine olan güvenini kazanmasına, ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşmasına ve onu kullanmaya istekli duruma gelmesine yardımcı olur.

Çocuklarla yapılacak olan doğaçlama çalışmaları; onların birbirlerini tanımalarına, güven duymalarına, iletişim kurabilmelerine, içinde bulundukları çevre ile uyum problemi yaşayan çocukların ise problem yaşadıkları noktaların belirlenmesine ve bunları oyunlaştırarak yaşatmaya ve bu yolla topluma uyum sağlamalarına yardımcı olacaktır. Çünkü kişilerarası etkileşimde en önemli eylem, göstererek ve yaparak öğrenmedir. Yaşamla oyun arasındaki benzerlikler toplumsal davranışların öğrenilmesini sağlar. Çocukluk döneminde doğaçlama çalışmalarıyla kazandırılabilir bu özellikler; toplumun gelişmesindeki en önemli etkenlerden birisidir.

Anahtar Sözcükler: Doğaçlama, drama, yaratıcılık, oyun, eğitim

ABSTRACT**IMPROVISATION AT PRE-SCHOOL EDUCATION****Leyla KARAÖMERLİOĞLU****Master Thesis, The Unit of Performing Arts****Supervisor: Associate Prof. Cahangir NOVRUZOV****January 2010, 45 Pages**

Using improvisational studies at education increases the chance that the child has the skill to evaluate, create and to analyze. Furthermore with the help of improvisational studies the child will gain the abilities of humanitarian thinking, feeling humane and getting to know herself and her environment.

In order to bring in life experiences to children a research should be conducted to find out the limits of their creativity by using drama techniques. Improvisation is one such example of these drama techniques, is helpfull to improve the childrens' problem solving skills and tries to help the children to reach a solution. In this way, by using the child's creative skills we help the child get to know herself, to gain self confidence and to fullfill her need more effectively.

Improvisational studies is not only helping the children to solve their physical problems but also allow the children to gain experience in terms of solving their social problems which they would encounter during interpersonal relationships. Moreover, with these activities an evaluation and measurement can be done regarding the capacity of Childrens' creativity. In order to improve creativity the reasons that hinder creativity should be determined and analyzed. Improvisation types are as follows, body improvisation, improvisation by pantomim, topic improvisations and case narrative improvisations. They aim to improve the child's creativity and the ultimate goal of these studies is helping the child to describe herself comfortably in a better way.

Improvisational studies being applied at education before school will help the

child to improve the ability to think independently, to increase the levels of social and psychological sensitivity, to improve the level of development in terms of creativity and aesthetics, to overcome the fear to make mistakes and as a result to develop and perform positive behaviour. Therefore it leads the child to gain self confidence and reach the necessary information and use it more willingly than before.

The improvisation studies with children will help them to get to know and trust each other and communicate with each other. Furthermore, these studies will help the children who have problems to adapt their environment by determining the reasons and also teaching them new ways of adaptation by using games. The most important act in interpersonal relations is showing and experiencing. Similarities between the life and games played allow the children to learn social behaviours. The characteristics earned by improvisation studies during childhood are one of the most important factors in the development of a community.

Keywords: Improvisation, drama, creativity, game, education

ÖNSÖZ

Çocukların uçsuz bucaksız dünyaları olduğu her zaman söylenir. Ben bunu kızım doğduktan sonra çok daha iyi kavradım. Gerçekten de çocukların akla hayale sığmayan yarattıkları dünyaları var. Bu dünyalar doğru tespit edilip, çocuk doğru yönlendirilirse topluma yarar sağlayacak bireyler yetiştirilebilir. Bunun en doğru yolu okul öncesi eğitimden geçiyor. Bu dönemde çocuğun yaratıcılığının gelişmesi onun toplum içindeki davranışlarını şekillendirmesine yardımcı oluyor.

Bu teze başladıktan sonra çok sevdiğim bir Çin Atasözü anlamını buldu ve buradan hareketle tezimi şekillendirmeme ve ne denli önemli bir konu olduğunu daha iyi kavramama yardımcı oldu.” Duyduğumu unuturum.. Gördüğümü hatırlarım.. Yaptığımı anlarım..” Çocukların durumları, olayları kavrayabilmeleri için öncelikle onu yaşamaları gerekir. Yaşadıktan sonra ise durum ya da olay karşısında ne yapmaları gerektiğine karar verirler ve böylelikle yaptıkları şeyleri anlarlar.

Oyun denilen olgu her zaman çocukları eğlendirmiştir. Eğlenirken öğrenmelerini sağlamak çok daha kolaydır. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde uygulanacak doğaçlama çalışmaları ile çocuklar eğlenirken, öğrenebileceklerdir. Çünkü çocuklara istemedikleri şeyleri yaptırmak oldukça zordur. Fakat yapmaları istenilen her şey oyunlarla öğretilmektedir.

Bir toplumun gelişmesi, sosyal ve psikolojik gelişimini sağlıklı tamamlamış insanlarla mümkündür. Bu denli önemli bir konu okul öncesi eğitimle başlamaktadır. İşte bu eğitim sürecinde uygulanacak yöntemlerden biri de doğaçlama etkinlikleridir. Drama çalışmalarının içinde yer alan bu etkinlikler, çocuğun hem zihinsel, hem bedensel, hem de ruhsal gelişimine çok olumlu katkılar sağlamaktadır.

Sağlıklı toplumların yetişmesini, üretken, yaratıcı zekası gelişmiş çocukların oluşturduğu bir neslin sürmesini bir fert olarak, her şeyden önce bir anne olarak tüm kalbimle diliyorum. Bu sebeple de, bu nesillerin gelişmesine katkı sağlamak, tüm bunları incelerken aynı zamanda gelişmek adına bu çalışmanın verimli olacağını umuyorum.

Tezimin tamamlanmasında fedakarlığını bir kez daha benden esirgemeyen Annem’e, desteğini her an hissettiğim Sevgili Eşim Levent KARAÖMERLİOĞLU’na, “öğrenmenin yaşı yoktur “ cümlesinden hareketle ” yaptıklarımı anlamamı” sağlayan Kızım Lavin’e, desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Yrd.Doç.Dr. Mustafa

BAYIK'a, Konservatuvar eğitimim boyunca kayıtsız şartsız benimle olan, emeğini benden esirgemeyen değerli hocam Doç.Cahangir NOVROZUV'a sonsuz teşekkürler ederim.

Leyla KARAÖMERLİOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
GİRİŞ	1

BRİNCİ BÖLÜM

YARATICILIK

1.1. Yaratıcılığın Tanımı	5
1.2. Yaratıcılığı Engelleyen Nedenler	6
1.3. Yaratıcılık Aşamaları	6
1.3.1. Hazırlık Dönemi.....	6
1.3.2. Kuluçka Dönemi	7
1.3.3. Aydınlanma Dönemi.....	7
1.3.4. Gerçekleşme Dönemi (Doğrulama Dönemi).....	7

İKİNCİ BÖLÜM

DRAMA

2.1. Dramanın Tanımı	8
2.2. Dramanın Tarihçesi	9
2.3. Drama-Oyun İlişkisi	11
2.4. Eğitimde Drama İlkeleri	12
2.4.1. Drama Oyun İlkeleri.....	12
2.4.2. Drama Araç ve Gereçlerini Hazırlama İlkeleri.....	13
2.4.3. Drama Oyun Alanı Hazırlama İlkeleri	13
2.5. Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkileri	14
2.5.1. Zihinsel Gelişimine Etkileri.....	14
2.5.2. Dil Gelişimine Etkileri	14
2.5.3. Sosyal Gelişimine Etkileri.....	15
2.5.4. Fiziksel Gelişimine Etkileri	15
2.6. Okul Öncesi Eğitimde Dramanın Sağlayabileceği Yararlar	16

2.7. Okulöncesi Eğitimde Dramanın Amaçları	17
2.8. Okul Öncesi Eğitimde Drama Uygulamaları.....	17
2.8.1.Okul Öncesi Eğitimde Drama Sürecindeki Öğeler	17
2.8.1.1.Çalışma Mekanı	18
2.8.1.2. Oyun Grubu	18
2.8.1.3. Çalışmanın Kendisi	19
2.8.1.4. Drama Lideri.....	20
2.9. Okul Öncesi Eğitimde Dramanın Uygulama Aşamaları	24
2.9.1. Isınma	24
2.9.2. Rahatlama ve Değerlendirme	25
2.9.3. Pantomim.....	25
2.9.4. Rol Oynama	26
2.10. Eğitimde Dramada Yararlanılabilecek Kaynaklar	26
2.10.1. Masallar	26
2.10.2. Hikayeler	27
2.10.3. Efsaneler	28
2.10.4. Romanlar	28
2.10.5. Şiirler	28
2.10.6. Güncel Olaylar	29
2.11. Okul Öncesi Eğitimde Drama Çalışmalarında Araç ve Gereçler	29
2.12. Okul Öncesi Eğitimde Drama Çalışmalarında Toplumsal Konuların Yer Alması	29
2.13. Drama Etkinlik Planı Hazırlama	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞAÇLAMA

3.1. Doğaçlamanın Tanımı	31
3.2. Doğaçlamanın Türleri.....	32
3.3. Okul Öncesi Eğitimde Yapılan Doğaçlama Çalışmalarının Çocuklar Üzerindeki Olumlu Etkileri	32
3.4. Okul Öncesi Eğitimde Doğaçlama Çalışmalarının Önemi.....	32
3.5. Doğaçlama Etkinliklerinin Hazırlanması	33
3.6. Okul Öncesi Eğitimde Doğaçlama Etkinliklerinde Kullanılabilecek Örnek Çalışmalar	33

2.7. Doğaçlama alışmalarında Kullanılan Duyu ve Devinim Oyunları.....	39
SONUÇ	40
KAYNAKÇA.....	42
ÖZGEçMİş	45

GİRİŞ

Okul Öncesi Eğitimde Doğaçlama çalışmalarını incelerken oyun kavramına değinmek gerekir. Yapılan tüm bu çalışmaların temelinde oyun yatar. Çünkü oyun çocuk için yemek, içmek gibi yaşamsal gereksinimlerden biridir.

Oyun, canlıların var olmasıyla başlamıştır. İlk İnsanlar çevrelerinde olup bitenleri taklit ederek, yaptıklarını ya da yaşadıklarını hareketlerle birbirlerine anlatarak fark etmeden oyunu yaratmışlardır. Avını avlayan insan, avını nasıl avladığını taklitlerle diğer insanlara anlatmıştır. Bu hareketler, zamanla bilinçli yapılan büyüsel, dinsel törenlere dönüşmüş ve oyun bu aşamada kültürel bir özellik kazanmıştır.

Büyüklerin avlarını nasıl avladıklarını anlatırken onları izleyen çocuklar, büyüklerin yaptıklarını günlük yaşamlarında taklit etmişler ve büyüklerine özenerek benzer hareketleri yapmaya başlamışlardır. Bu tür oyunlar, çocuklar tarafından nesilden nesile geliştirilerek aktarılmış ve bugünkü oyunları oluşturmuştur. Sopalarla ve taşlarla yere konan bir hedefi vurmaya, saklambaç oyunlarında saklanan oyuncuyu arayan ebenin, sakladığı yerden ebeden önce kaleye gelmeye çalışan oyuncunun hal ve hareketleri ilkel insanların avcılık sırasında yaptığı hareketlerin benzeri gibidir.

“Arkeologlar, yaptıkları kazı ve araştırmalarda bu oyunları anlatan kabartmalar ve mağara resimleri bulmuşlardır. British Museum’da bulunan ve İ.Ö. 800 yıllarında topraktan yapılmış bir heykel, iki kızı aşık oynarken göstermektedir. Eski Mısır’da bulunan Orta Krallık dönemi duvar resimlerinde ise oyun tahtası üzerinde oynanan oyunlar, sıçrama oyunları, yine İ.Ö. 2600 yılında Mısır’da Ak-hor mezarında bulunan duvar resminde bir kız, el vuruşma oyunu oynarken gösterilmektedir. Yunan çömlek resimlerinde tavlaya benzer bir oyuna rastlanmıştır. Ayrıca aşık, sopayla çember sürme, topaç ve top oyunları oynandığına dair resimler bulunmuştur. Girit Uygarlığı’nın kalıntılarında da bebeklere, minyatür ev eşyalarına rastlanmıştır. Komşu uygarlıklardaki bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Anadolu’da yaşayan uygarlıklara ait birçok mezar taşında da çocuk yaşantısıyla ilgili bilgiler bulunmaktadır. Maraş’ta Genç Hitit Dönemi’ne ait aşık kemiği ve kırbaçla oynayan çocuk resimlerine rastlanmaktadır” (www.meb.gov.tr,2009).

Ülkemizde oyunla ilgili yazılı belgeler Dede Korkut Hikâyeleri’nde görülmektedir. Ayrıca Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi de önemli bir kaynaktır. Daha sonraki yıllarda çocuk oyunları kendilerinden sonraki kuşaklara aktarılmış ve

geliştirilerek bugünün dünyasına ulaşmıştır. Doğal olarak çocukların ilk dönemlerinden sonraki oyunları zihinsel gelişimle paralel olarak biçim değiştirmekte, yaratıcı zekalarının ürünü olmaktadır.

Drama ise, ülkemizde batıda olduğu gibi değişik zamanlarda değişik tanımlarıyla eğitim sürecinde yer almıştır. 1908'lerde tarihi temsiller adıyla gerçekleştirilen tiyatro etkinlikleri dramanın başlangıcı olarak görülebilir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarıyla birlikte dramatizasyon, eğitim sistemi içinde kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonraki dönemlerdeki eğitim programlarında, drama temsil yoluyla canlandırma olarak karşımıza çıkar. İlk kez bir yöntem olarak 1965 yılında derslerin daha kolay kavranmasına yardımcı olacağı düşünülen dramatize etme kelimesi görülür.

1980 sonrasında drama çağdaş yaklaşımlarla ve bilimsel çalışmalarla irdelenmiş, yüksek lisans ve doktora tezlerinde kuramsal olarak incelenip, geliştirmeye çalışılmıştır. Bu alanda çalışma yapan kişilerin verdikleri seminerlerle desteklenerek okul öncesi eğitimle başlayıp, eğitim sisteminin içinde önemli yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Eğitimde dramatizasyon, rol oynama, eğitimde drama, günümüzdeki tanımıyla yaratıcı drama eğitim sisteminin önemli bir parçası olmuştur.

Dramayı, rol yapmadan yaşam deneyimini genişletmek, hayalgücünün son derece genişletilebildiği bir öğrenme yöntemi ya da önceden yazılı bir metin olmadan, çalışmaya katılanların kendi buluşlarıyla oluşturdukları doğaçlamalar olarak tanımlamaktadırlar.

Eğitimde drama çalışmalarının bir yöntem olarak kullanılmasında doğaçlamalar kullanılır. Bunlar çocukta kazandırılması düşünülen tutum ve davranışların etkili bir biçimde öğretilmesine yardımcı olur. Bunlarla birlikte, yaratıcılığı geliştirme, eleştirel düşünme yeteneği kazandırma, ekip ruhu kazandırma, kendine güven duyma ve karar verme becerilerini geliştirme, dil ve iletişim becerileri kazandırma, soyut kavramları somutlaştırma gibi temel becerilerin geliştirilmesinde de önemli bir yeri vardır.

Eğitimde drama çalışmaları grup içinde yer alan tüm çocukların katılımıyla sürdürülür. Bu gruplardaki çocuklar duygularını ve düşüncelerini birbirleriyle paylaşıp, yorum yaparak, düşünsel becerilerini geliştirebilirler.

Bu aşamalar Isınma, Oyun, Doğaçlama ve Oluşumlardır. Isınma, drama yöntemindeki önemli bir çalışmadır. Gruptaki çocuklar tanışma alıştırmaları ile başlarlar. Bu çalışmalarla çocukğa kendine ve karşısındakine karşı güven kazanma,

grup içinde uyum sağlama, duyu organlarını kullanma ve gözlem yapabilme yetisi kazandırılır.

Oyun aşamasında bazı kurallar çerçevesinde özgürce oynama ve bu oyunları geliştirme yer alır. Oynanan bu oyunlar çocuğun kelime hazinesini geliştirir ve kendini ifade etme yetisini geliştirir.

“Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla gözlem, deneyin duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği 'oyunsu' süreçlerde adlandırılması, canlandırılmasıdır.

Doğaldır, yazılı bir metni yoktur, sunuşsal değildir yani sahnelenmesi gerekmez. Olay merkezlidir, lider tarafından rehberlik edilen katılımcılar, yaşadıkları ve hayal ettikleri durumlar, yaratıcı drama içinde yansıtılırlar. Lider grubun keşfetmesini, gelişmesini, fikirlerini, duygularını dramada oyunlar yoluyla ifade etmesi için rehber olur.” (Ömeroğlu,2002,91)

Isınmayla başlayıp, oyunlarla devam eden, doğaçlamalarla geliştirilen etkinlerde hedef oluşum aşamasıdır. Oluşumlarla anlatılmak istenen, sürecin özellikle önceden belirlenmemiş bir çıkış noktasından başlamasıdır. Etkinlik sürecinde çalışmanın nereye varacağı ya da nasıl gelişim göstereceği önceden planlanamaz.

Drama çalışmalarındaki yöntemlerin uygulanmasında değerlendirme de önemli bir aşamadır. Değerlendirme, çocukların beraber paylaştıkları yaşantıları gözden geçirmeleridir. Çalışmanın sağladığı yararlarının belirlenebilmesi için yapılan değerlendirme çalışmaları, etkinliklerin verimlilik düzeylerinin saptanmasını sağlar.

Yapılan bu çalışmaların hepsinin temelinde yaratıcılık vardır. Hayal gücünün eyleme dönüşmesi, bu eylemlerin öğretiler biçimini alması yaratıcılığın sınırlarının olmadığını göstermektedir.

Okul Öncesi Eğitimde Doğaçlama başlıklı tezde dikkat çekilmek istenen en önemli husus bu yaş grubundaki çocukların toplumun temelini ve geleceğini belirleyecek olmalarıdır. Onlar ne kadar doğru eğitilirse o kadar sağlıklı nesiller oluşur. İşte drama, bu eğitim yöntemlerinden biridir ve bu yöntem içinde yer alan

doğaçlama çalışmaları çocuğun yaratıcılığının gelişmesine çok yarar sağlayan ve onun kendini özgürce ifade etmesine yardımcı olan son derece önemli çalışmalardır.

Okulöncesi eğitimde doğaçlama konulu tezin amacı; çocukların kişilik gelişimlerini en sağlıklı biçimde tamamlayabilmeleri için nasıl çalışmalar yapılması gerektiğinin saptanmasıdır. Bunun yolu eğitimidir. Bu eğitim sürecinde çocuğa ne kadar doğru bilgilerle verilirse, gelişimi o kadar hızlı ve sağlıklı olacaktır. Toplumların gelişip, üretken hale gelebilmesi için iyi eğitilmiş nesillere ihtiyaç vardır. Bu nesillerin yetişmesini de okulöncesi eğitim süreciyle başlayan yöntemler sağlayacaktır.

Okul öncesi eğitimin amacı; çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine, uyarıcı ve sağlıklı çevre koşullarının sağlanmasına yardımcı olmaktır. Kişilik gelişimlerini eğitimin temel yöntemleriyle güçlendirerek, doğru yönlendirmeler yapabilmektir.

Bu dönemde çocuğa bu özellikler drama çalışmalarıyla verilebilmektedir. Dramada bir yöntem olarak kullanılan doğaçlama çocuğun yaratıcılık sınırlarının keşfedilmesine ve bu yolla kendini geliştirmesine olanak tanır.

Çocuk bu çalışmalarda kim olduğunun farkına varır, ne istediğini bilir ve olaylar ya da durumlar karşısında ne yapması gerektiğini kavrar.

Bu nedenle tez çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Okul öncesi eğitimin genel amaçları saptanıp, çocukta yaratıcılığın geliştirilmesi, bunun gerçekleşebilmesi için drama çalışmalarına ihtiyaç duyulması ve bu gereksinimin karşılanması için de doğaçlama yönteminin incelenmesi yapılacaktır. Yaratıcılığı engelleyen nedenler saptanıp, çözüm önerileri getirilerek, dramanın tarihsel gelişimi içinde doğaçlamanın ayrıntılarına girilecektir. Umuyoruz ki bu çalışma bütünlüklü bir kaynak olarak okul öncesi eğitimde kullanılır ve düşünen, sorgulayan, kendini doğru ifade edebilen, topluma karşı duyarlı bireylerin yetişmesine yardımcı olur.

Çocuğun en temel gereksinimlerinden biri olan oyun, onu hem eğlendiren hem de onun öğrenmesini sağlayan bir olgudur. Oyunlarla öğreti okulöncesi eğitim sisteminin içinde yer almaktadır. Çocuğun zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimi için bu eğitim şarttır ve günümüzde zorunlu hale gelmiştir. Bu süreç içinde tezimizin temel konusu olan doğaçlama yöntemi oyunu da içine alan kapsamlı bir etkinliktir. Bu sebeple de çalışmamızda yaratıcılık, drama ve doğaçlama tarihsel süreçleriyle, gelişimleriyle ve irdelenip, çocuk için önemi somut verilerle ortaya koyulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YARATICILIK

1.1. Yaratıcılığın Tanımı

“Yaratıcılık hem düşünsel, hem duygusal yaşamı ifade etmektedir. Yaratıcı bir etkinlik kendiliğinden oluşmaz. Bu cesaretlendirme ve yol gösterme aracılığı ile yaşam biçimi alan bir süreçtir. Yaratıcı bireyler öğrenmeye hazır ve ilgilidir. Dil anlatımları akıcıdır. Düşünmede esnek ve özgürdürler. Meraklıdır. Hayal gücünü kullanabilme, farklılıkları anlamaya istekli olma, görülmemiş ve benzersiz şeyler üzerinde durabilme ve riski göze alabilme türünden belirgin özellikler taşırlar. Yaratıcılık, son yıllarda günlük yaşantımızda çok sık kullanılmaya başlanan bir kavram haline gelmiştir. Pek çok kişinin doğru ya da yanlış kullandığı bu kavramın tanımını yapmak oldukça güçtür. Bu konuda yapılan çalışmalar sonucunda bilim adamlarının birleştikleri ortak bir tanım yoktur. Ne var ki, değişik tanımların bazı temel noktalarda birbirine yaklaştıklarını görüyoruz” (Argun, 2004, 2).

Yaratıcılık insana özgü bir yetidir. Yaratıcı olmak için dahi olmak gerekmez. Yaratıcılık, insan yaşamının tüm yönlerinde yer alan temel bir kavramdır.

Toplumun gelişmesi, geleceğine şekil vermesi, o toplumda yaşayan bireylerin yaratıcılığı ile ilgilidir. Çünkü yaratıcı fikirler yeni icatlara, onlarda üretime dönüşebilmektedirler. Toplumun refah düzeyi böylelikle yükselmektedir. Yaratıcı düşünce ile yaşanan olumsuzluklar anlamlandırılıp, çözüme ulaştırılabilmektedir.

“Yaratıcılık kavramının karşılığı “Kreativitaet, Creativity”dir. Bu sözcük “doğurmak, yaratmak, meydana getirmek” anlamındadır; devingen, dirik (dinamik) bir süreç olan niteliği sözcüğün anlamında saklı bulunmaktadır” (San,1985; 9).

“Yaratıcılık, önceden birbiriyle ilişkisi olmayan malzeme ve düşünceler arasında bağlantılar kurma, algılama, görebilme, bilinen ve bilincin sınırlarını aşarak düşünceleri estetik bir biçimde yeniden düzenleyebilme, bunların yanı sıra düşünce ve eylemlerde özgünlük (orjinallik)tır” (Sükan, 1983; 25).

1.2. Yaratıcılığı Engelleyen Nedenler

Gerçekleşecek bazı davranışlar, çocuğun kendine olan güveninin zedelenmesine neden olup, yaratıcılığının gelişmesine engel olabilir:

- Çocuğa çevresinde olup, bitenleri öğrenmesi için fırsat verilmemesi
- Çocuğa ilgisiz davranılması
- Çocuğun araştırma yapabilmesine olanak tanınmaması
- Çocuğun doğal davranışlarının sınırlandırılması
- Çocuğun yaşadıklarını sorgulamasına izin verilmemesi
- Çocuğun kendisini tanımasına yardımcı olunmaması
- Çocuğun kendini ifade etme yetisinin geliştirilmemesi
- Çocuğun hayal gücünün desteklenmemesi
- Başarısızlık durumlarında tolerans gösterilmemesi (Bkz: Selçuk ve Güner, 2001; 128).

Bu saptamalar yaratıcılığı etkilemektedir. Otoriter bir eğitim sistemi çocuğun yaratıcılığının kısıtlanmasına neden olmaktadır.

“Stres, Rutin Davranışlar, İnançlar, Ego, Korku, Kendi Kendini Eleştirme Yorgunluk yaratıcı davranışları sınırlandıran diğer etkenlerdir” (Bkz. Argun, 2004).

1.3. Yaratıcılık Aşamaları

- Hazırlık dönemi
- Kuluçka dönemi
- Aydınlanma dönemi
- Gerçekleşme yada doğrulama dönemi

1.3.1. Hazırlık Dönemi

Bu dönemde işlenecek konunun ne olacağı belirlenir. Konu, varolan sorunu çözmeye, ihtiyaç duyulan değişime ya da gerçekleşmesi istenen şeye bağlı olmalıdır. Bunun için gerekli malzemeler ve bilgiler toplanarak, çözüm için çalışma şekillendirilir.

1.3.2. Kuluçka Dönemi

Sorundan sıyrılıp, sorundan kaynağına yönelinilir. Bu süreç uzun zaman alabilir.

1.3.3. Aydınlanma Dönemi

Bu dönemde, zihinde yaratıcılığın gelişmesi sağlanır ve bu yaratıcılık çocuğu çözüme ulaştırır.

1.3.4. Gerçekleşme Dönemi (Doğrulama Dönemi)

Aydınlanma aşamasında ortaya çıkan ne ise, onun gereksinimleri karşılayıp karşılayamayacağını, hazırlık aşamasında saptanmış ölçülere uyup uymamayacağını anlaşılmaması ve gösterilmesi için yapılan etkinliklerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

DRAMA

2.1. Dramanın Tanımı

“Drama kavramı Yunanca dran sözcüğünden türetilmiştir ve dran sözcüğünün yapmak, etmek, eylemek anlamlarını taşıdığı bilinmektedir. Tiyatro bilimi içinde drama özetlenmiş, soyutlanmış eylem anlamına gelmektedir” (Karadağ ve Çalışkan, 2000; 40).

“Yaratıcı drama; doğaçlama, rol oynama v.b. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği ‘oyunsu’ süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır. Ancak, yaratıcı eğitsel drama çalışmaları 1) tiyatro yapmak 2) oyunculuk değildir” (Tuluk, 2004; 10).

Dramanın çıkış noktası çocuk için vazgeçilmez bir olgu olan oyundur. Oyundaki çeşitlilik drama alanı için oluşturulan tanımlamaların artmasını sağlamıştır. Çocukta drama etkinlikleri oyunla başlar.

“Bir yaşından sonra çocukta görülen oyun oynama gereksinimi, giderek öykünmelere (taklitlere) dönüşür. Yaşam deneyimini bu ilk basamağında bebek gördüğünü taklit etmeye çalışırken büyük çaba harcar” (Nutku, 1998; 80).

Drama bir öğrenme yöntemidir. Drama aracılığıyla olaylar ve durumlar arasındaki bağlantılar rahatlıkla öğrenilmektedir.

“Düş gücünün alabildiğine genişletilebildiği bir alandır” (Karadağ ve Çalışkan, 2008; 42).

Dramada, çocuklar kendilerine anlatılan bir hikayeyi ya da kendi yarattıkları hikayeyi içlerinden geldiği gibi, kelimeleri ve devinimleri kullanarak canlandırmaktadırlar. Drama aynı zamanda öğretmenin oyun haline dönüştürülmesi şeklidir.

“Dramada önemli olan oyunun sürecidir ve çocuğun etkinliğe başlaması değil, etkinliğe katılmasıdır” (Dirim,1999; 39).

2.2. Dramanın Tarihçesi

“ABD’de “Yaratıcı Drama” (Creative Drama), İngiltere’de “Eğitimde Drama” (Drama in Education), Federal Almanya’da “Oyun ve Etkileşim” (Spiel un Interaktion) olarak isim bulan “Eğitimde Yaratıcı Drama” alanında; sınıfta uygulanan ilk drama dersi niteliği taşıyan ve bir köy öğretmeni olan Harriet – Finloy Johnson’a ait uygulamaları görmek mümkündür. Bu ilk drama dersi niteliğindeki uygulama bir tür “öyleymiş gibi yapma” (make believe play)’dır. 1921’de John Dewey’in çocuk merkezli eğitim anlayışı ve oynayarak davranış geliştirme (acting behavior), bireyi edilgenlikten kurtaran, bireyin kendisini ifade etmesine olanak sağlayan etkin bir oyun alanı doğuruyordu. Üründen ya da sonuçtan çok, sürece önem verilen bu yaklaşımda, yola çocuk oyunlarından çıkılmıştı” (Tuluk, 2004; 12).

1930-1940 yılları arasında pedagogların yardımıyla drama okul programlarında yer almaya başlamıştır. Önceleri rol yapabilme yetisinden çok psikolojik bir yöntem olarak kullanılmış, daha sonraları çocukların yaratıcılıklarına ve sosyal gelişimlerine yardımcı bir unsur olarak algılanmıştır.

1921’de John Dewey’in çocuk merkezli eğitim anlayışı ve oynayarak davranış geliştirme (acting behavior), bireyi edilgenlikten kurtaran, bireyin kendisini ifade etmesine olanak sağlayan etkin bir oyun alanı doğuruyordu. Üründen ya da sonuçtan çok, sürece önem verilen bu yaklaşımda, yola çocuk oyunlarından çıkılmıştı.

“1954’te Peter Slade, Finlay Johnson’ın “make believe play”ine doğallık boyutunu da katarak, kendiliğindenlik (spontaneity) ögesinin ve bugün kullandığımız anlamda doğaçlama tekniğinin işin içine girmesine ön ayak olmuştur. Kendiliğindenlik öğrencide dikkat yoğunluğunu, duyarlılığı

ve imgeleme gücünü geliştirecekti. Rol yapma değil, yaşamsal beceri kazanma önemsenmeye başlanmıştı. 60'larda ise yeni eğilim "kendini bulma" idi. 1967'de Brian Way, sınıfta dramaya duysal yaşantıları ekledi. Way'in getirdiği yeni parola ise "bireyin bireyselliğini ön plana çıkarması" oldu. 1970'lerde Dorothy Heathcote, dramayı yeniden yapılandırdı ve tanımladı. O, diğerlerinden farklı olarak, çocuk ve ergenlere kendilerini ifade etme fırsat ve özgürlüğünü hemen vermedi. O'na göre, birey önce kendini ifade etmeye hak kazanmalı ve bağımsızlığı için biraz uğraşmalıydı. Heathcote, bu düşünceleriyle otoriter görünebilir, ama o bu yolla öğrencilere güçlerini kullanmayı yavaş yavaş öğretmeyi hedef almıştır. Tabii bu yüzden, "Bu drama mı?", "Bu yaratıcılık mı?", "Bu eğitim mi?" gibi soruları ve tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Ancak, Heathcote'un çalışmalarında duyulan duygular ve coşkular gerçek duygulardır ve öğretmen bunu sağlamak için gerçekten rol yapıyordu. Böylece, eğitimde drama tarihinde, öğrencilere gerçek yaşantılar yaşatma dönemi başlamış oldu. Sonrasında, Nickel "Engelsizce yaratıcı olabilmek için kendi kişiliğini tanımış olmak ve klişeleşmiş düşünce biçimini bir yana bırakabilmek gerekiyor." yorumunu getirdi" (Tuluk, 2004; 12).

Ülkemizdeki eğitimdeki drama çalışmaları İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun geliştirdiği "okulda tiyatro" düşüncesinin Cumhuriyet'in ilk yıllarında kullanılan "dramatizasyon" yöntemine getirdiği yenilikler görülmektedir.

"Baltacıoğlu konu ile ilgili birçok kitap yazarak ve okullarda tiyatro çalışmalarının yeri olduğunu, okul oyununun öğrenme anlamında kullanılması gerektiğini belirlemiştir. Bir konu, bir olay ya da durumun roller verilmesi yoluyla ve hareket, mimik, jest ve sözlerle canlandırılması olarak tanımlanan dramatizasyonun gerçek anlamda dersler içerisinde bir öğretim ve ifade vasıtası olarak ele alınması Cumhuriyet Dönemi'nde görülmektedir" (Karadağ ve Çalışkan, 2008; 46).

Türkiye'de 1980'lerde daha çağdaş yaklaşımların belirlendiği görülmektedir. Yapılan çalışmalara bağlı olarak eğitimde drama çalışmaları başlatılmış ve sınıf öğretmenliği ile okul öncesi öğretmenliği programlarında zorunlu ders olarak eğitim sistemi içindeki yerini almıştır.

Drama okul öncesi çocuğun kendisiyle, içinde bulunduğu çevreyle ve sanatla buluşması açısından önemlidir. Çünkü drama çocuğun kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimini sağlayıp, kendisini keşfetmesini, kendini daha iyi ifade etmesini ve bu yolla özgüvenini geliştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca olaylara, olgulara farklı, eleştirel bir gözle bakıp, toplumdaki diğer bireylerle iletişim kurmasına, sorumluluk almasına, empati kurmasına, kollektif iş yapabilme yetisi kazanmasına yardımcı olmaktadır. Yaratıcılığının gelişmesi hayal gücünün artmasına olanak tanır. Drama çalışmalarıyla çocuk özgürleşir ve yaşadığı toplumun farkına varır.

2.3. Drama-Oyun İlişkisi

Drama; kişilerarası etkileşime dayanır. Ayrıca oyun gelişimin ve büyümenin temel aracıdır. Çocuk oyun oynamadan etkili bir yaşam ve sağlıklı bir gelişme gösteremez.

Oyun çocuğun yemek, içmek gibi yaşamsal etkinlikleri kadar önemlidir. Bu süreçte çeşitli oyunlar yer alabilir. Çocuk, oyunda kendisini, karşısındakini ve içinde bulunduğu topluluğu kavrar. Paylaşma, yardımlaşma, gibi olguları deneyerek ve yaşayarak öğrenir. Oyun kız ve erkek çocuklar arasındaki cinsiyet farkının azalmasını da sağlayabilir. Drama ile oyun arasındaki ortak noktalar güven duyma, karar verme ve iletişim kurma yetisidir. Dramanın kökeninde oyun kavramı bulunduğu için eğitimde dramada kültürel ve evrensel oyunlardan yararlanmak mümkündür. Oyundaki etkileşim ile toplumdaki etkileşimin benzerlikler göstermesi, oyunun eğitimde dramada kullanılmasını sağlamıştır. Eğitimde drama grupta oyunlarla gerçekleştirilir. Grup içindeki bireyler belli bir konuyu irdeler, oynar, yeniden gözden geçirir ve rolleri değiştirirler. Dramada dikkati toplayarak ve yaratıcılığı geliştirerek düşünmenin bilgiye geçişini sağlamak önemli bir hedeftir. Drama çalışmalarında çocukluk çağı oyunları temel alınır. Eğitimde drama çalışmalarında farklı amaçlar için oyuna başvurulabilir. Oyundaki kuralları birlikte belirleme ve birlikte oynama, eğitimde dramada kullanılan yöntemlerdir. Fikir alışverişi, yargılamayı ve değerlendirmeyi beraberinde getirir. Çocuk kendini böyle bir grup içerisinde güvende hisseder. Kendini tanır, başka kimlikleri tanır, grupla uyumlu bir çalışma ortamına girer.

2.4. Eğitimde Drama İlkeleri

Çocuk drama etkinliğine katılmayı kendisi istemelidir ve etkinliğin gerçekleşeceği ortam, kendini güvende hissedeceği ortam olmalıdır. Etkinlikler süresince yeni şeyler öğrenmeye ve keşfetmeye hazırlıklı duruma getirilmelidir.

Bütün yapılacak olan drama çalışmaları, çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olarak hazırlanmalıdır. Drama etkinliği hazırlanırken, grup içindeki çocuklarla fikir alışverişi yaptırılmasına özen göstermelidir. Yapılan çalışmalardan sonra bir değerlendirme konuşması yapılmalıdır. Çocukların hissettiklerini ve düşündüklerini paylaşmaları için onlara ortam sağlanmalıdır.

“a. Eğitimde drama etkinliğinde ödül ya da ceza yoluna başvurulmaz. Sözel takdir aralıklı pekiştireç olarak verilir.

b. Eğitimde drama çalışmaları asla bir oyuncu eğitimi olarak düşünülemez. Dolayısıyla bu çalışmalar, seyircilere oynanan bir temsil olarak hazırlanamaz. Dramanın oyuncularını aynı zamanda izleyicilerdir. Bu çalışmalarda izleyici bulundurulmaz. Bu çalışmalar sınıfta, holde, bahçede, kütüphanede, yemekhanede uygulanabilir. Çalışmalar sırasında özel bir mekan ve aksesuvara ihtiyaç yoktur.

c. Eğitimde drama çalışmasında öğrencinin ne söyleyeceği değil, neyi nasıl söyleyeceği anlam taşır. Drama bir analiz yöntemi değil, bir sentez yöntemidir. Öğrencinin bütün özgürlüğü de program amacı içinde bir özgürlüktür, ondan daha fazlası istenemez” (Gönen ve Dalkılıç, 1999; 74).

2.4.1. Drama Oyun İlkeleri

Drama dersi, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek üzere onlara olanaklar sunar. Yaratıcı oyunlar, çocuğun yaratıcı güçlerini geliştiren, çocuk merkezli etkinliklerdir. Eğitimde drama okul öncesi eğitimden başlayarak, öğretimin her alanında kullanılabilecek eğitici bir yöntemdir.

Bu ilkeleri şöyle sıralanabilir:

“a. Drama etkinliğine katılanlar grup içi çalışmalara hazır olmalıdır.

b. Grup içi çalışma süresince insanlar kendilerini rahat ve güvenli hissetmelidir.

c. Etkinliklere katılanlar, yeni ve değişik şeyler keşfetmeye hazırlıklı olmalıdır.

d. Drama etkinliği, çocuğun yaşı ve gelişim düzeyine uygun hazırlanmalı, etkinlik hazırlanırken kolaydan zora doğru ilkesi benimsenmelidir.

e. Drama etkinliği hazırlanırken, grup içindeki diğer gruplarla tartışarak, fikir alış verişini yaptırılmasına özen göstermelidir.

f. Drama çok genel olarak, seyirciler için oynanmaz.

g. Drama etkinliğinde önemli olan oyun sürecidir.

h. Drama çalışması yapılırken acele edilmemelidir.

ı. Her drama etkinliğinden sonra etkinlik hakkında konuşulmalıdır.

i. Pek çok derste drama kullanılabilir.

j. Drama çalışmalarında elverdiğince herkesin katılımı sağlanmalıdır.

k. Etkinliğe katılan bireylerin gönüllü olmaları esastır”

(Bkz: www.turkceciler.com, 2009).

2.4.2. Drama Araç ve Gereçlerini Hazırlama İlkeleri

Dramada temel araç, çocuğun kendisidir. Materyaller hazırlarken bazı ilkelere dikkat etmek gerekir:

“ **a.** Çalışmalarda kullanılacak materyaller çocukların kolayca elde edebileceği türden olmalıdır

b. Kullanılacak materyaller ocuğa fiziksel zarar vermemelidir.

c. Çalışma lideri çocuğu çalışmaya dahil etmek, onun isteğini artırmak için materyallerin hazırlanmasını çocuktan istemelidir.

d. Kullanılacak olan materyallerde cinsiyet farkı gözetilmemelidir.

e. Kullanılacak materyaller çocuğun fiziki gelişimine katkı sağlayacak türden olmalıdır.

f. Kullanılacak materyaller çocuğun paylaşma duygusunu geliştirmelidir.

g. Kullanılacak materyaller çocuğun istediği zaman ulaşabileceği yerde olmalıdır”

(Bkz: www.turkceciler.com, 2009).

2.4.3. Drama Oyun Alanı Hazırlama İlkeleri

Drama etkinliklerinde çeşitli etkenler vardır. En önemlisi mekandır. Drama çalışmaları genellikle kapalı mekanlarda gerçekleştirilir. Sınıf ya da uygun bir salon gibi rahatça hareket edebilecek mekanlarda ya da açık havada da çalışılabilir. Drama çalışmalarının yapılacağı en doğru alan;

“**a.** Ayakkabısız çalışma yapılabilir, halı veya ahşap parke döşeli

b. Sabit sıraların olmadığı

c. Sessiz

- d. Sıcaklığı ve aydınlatma koşulları iyi ayarlanmış
- e. Güvenli
- f. Fiziksel zarar görmeyecekleri bir alan olmalıdır”

(Bkz: www.turkceciler.com,2009).

2.5. Dramanın Çocuğun Gelişimine Etkileri

2.5.1. Zihinsel Gelişimine Etkileri

“Zihinsel gelişim, toplumsal sürecin içselleştirilmesi ve üstün hale gelmesiyle ortaya çıkmaktadır” (İnanç Yazgan; Bilgin; Kılıç Atıcı, 2008; 138).

Çocuklar oynayarak öğrenirken aynı zamanda da zihinsel gelişmelerini gerçekleştirirler. Çocuğun malzemesi hayal gücüdür. Hayal gücünü kullanarak olmayan şeyi görmesi, hissetmesi, dokunması, koklaması zihinsel bir işlem gerektirir. Zihninde canlandırdığı şeyler çocuğun ayırt etmesine yardımcı olur. Yapılan drama çalışmaları çocuğun zihinsel gelişimi üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır.

2.5.2. Dil Gelişimine Etkileri

“Vücut dili yanında konuşma dili de iletişimin önemli yollarından biridir. Dil aracılığıyla insanlar, birbirlerine bilgilerini, düşüncelerini, tutumlarını ve duygularını iletebilirler. Dil olmaksızın anlamlı insan ilişkileri geliştirmek olanaksızdır. Dil, insanların yer ya da zamanı aşabilmelerini, milyonlarca yıllık bilgiyi gelecek kuşaklara aktarmalarını sağlar. Sözcükler ve anlatımlar genelde nesnelerle ilgili bilgileri içermektedirler” (İnanç Yazgan ve diğerleri, 2008; 138).

Çocuk drama etkinlikleri içinde düşünme, konuşma, çevresiyle iletişim kurma yetileri kazanmaktadır. Çocuğun güven duygusunun gelişmesi dil gelişiminde önemli bir faktördür. Çocuklar sınırlı kelime hazineleri olduğu için kendilerini ifade etmede güçlükler yaşamaktadırlar. Bu da onların iletişimlerinin zayıf kalmasına neden olmaktadır. Çünkü bazen asıl anlatmak istediklerini anlatamamaktalar ve bu da onların iletişimde güçlük çekmelerine neden olmaktadır. Drama çalışmalarında çocuk kendini özgür hissedeceğ için düşündüklerini rahatlıkla aktarabilecek ve sözsöz anlatımı geliştirecektir. Konuşurken kendine olan güveni artacaktır. Düşüncelerin daha rahat ifade

edebilecektir. Ayrıca bu yolla dinleme yetisi de gelişecektir. Böylece drama etkinlikleri çocuğun dil gelişimi üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır.

2.5.3. Sosyal Gelişimine Etkileri

“Yaratıcı drama yönteminin, bireyin toplumsallaşmasında önemli katkılarının olduğu söylenebilir. Toplumsallaşmanın sağlanmasında sosyal beceriler önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal beceri kavramı, birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. İçinde bulunulan sosyal ortama uygun davranma yeteneği olarak tanımlanan sosyal beceriler, kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun bir şekilde anlatabilmesini, kişisel haklarını savunabilmesini, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesini, kendisine uygun olmayan istekleri geri çevirebilmesini kolaylaştırma konusunda önemli rol oynamaktadır” (Kara ve Çam, 2007; 146).

Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu çevrenin değer yargıları ve davranış sistemleriyle uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu, çocuğun sosyal gelişimini sağladığı süreçtir. Çocuk bu dönemde içinde bulunduğu çevreyi ve bireyleri tanımaya başlar. Drama etkinlikleri yoluyla çocuk, çevresinde gelişen olayları, bireyleri daha doğru kavrar ve anlamaya çalışır. Çocuklar sosyal çevrenin içinde yaşanan olumsuzluklara karşı duruş sergilemeyi ve bu olumsuzluklara çözüm yolu üretebilmeyi drama etkinlikleriyle sağlayabilirler. Yeni davranış biçimleri öğrenebilir ve bunlardan benimsediklerini olaylar ve durumlar karşısında kullanabilir. İçinde yaşadığı topluma karşı daha duyarlı davranır. Sosyal gelişimine bu yolla katkı sağlamış olur.

2.5.4. Fiziksel Gelişimine Etkileri

“Fiziksel gelişim, gelişmekte olan organizmanın dokularının yapısında ve biyokimyasal bileşiminde meydana gelen değişiklikler ve bu değişikliklerin olgunlaşması ve biyolojik fonksiyonlarının farklılık göstermesidir.” (Karadağ ve Çalışkan, 2008, 82)

Çocuğun fiziksel gelişmesi, düzenli, uyumlu ve sürekli gelişmeyi kapsamaktadır. Drama etkinlikleri çerçevesinde yapılan çalışmalarda, çocuğun canlandırdığı rollere göre bazı hareketleri tekrarlaması kas gelişiminin güçlenmesini sağlamaktadır.

“Bu etkinlikler kapsamındaki devinimler öncelikle çocuğun solunum, dolaşım, sindirim sistemini olumlu etkilenmektedir. Böylece iç salgı

bezlerinin daha fazla salgılama yapmasına katkıda bulunarak çocuğun fiziksel gelişimi hızlanacaktır. Beslenme için aldığı kalorileri devinimlerle harcadığı için sağlıklı beslenmesine yardımcı olacaktır.

Drama sırasında çocuk gözlediği ve yaşadığı olayları değişik rollerle canlandırırken, sıkıntılarını, tedirginliklerini, korkularını, özlemlerini, çeşitli vücut hareketleriyle anlatır. Bu, çocuğa vücudunu koordineli bir şekilde istediği amaca uygun olarak kullanma fırsatı verir. Becerilerin gelişmesinde çocuğa kendi vücudunun özelliklerini tanıması için yardım etmek gerekir” (Karadağ ve Çalışkan, 2008; 82).

2.6. Okul Öncesi Eğitimde Dramanın Sağlayabileceği Yararlar

Drama, okulöncesi eğitim süreciyle başlayıp, yüksek öğretimde zorunlu ders olarak kullanılan bir öğrenme ve öğretme yöntemidir.

Drama etkinliklerinde çocuklar gruplarındaki diğer çocuklarla işbirliği yaparak daha etkili öğrenme, algılama ve dinleme yetileri elde edebilirler.

“Eğitici dramadan okulöncesi ve temel eğitim çağı çocuklarının eğitilmesinde elde edilebilecek yararlar, diğer bir deyişle gerçekleştirilmek istenen genel amaçlar şu maddeler altında toplanabilir:

- a. Çocukta yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirmesi,
- b. Zihinsel kapasiteyi geliştirmesi,
- c. Kendilik kavramının Gelişmesinde katkı,
- d. Bağımsız düşünme ve karar verme,
- e. Duyguların farkına varılması ve ifade edilmesi,
- f. İletişim becerilerine olumlu katkı,
- g. Sosyal farkındalığın artması ve problem çözme yeteneğinin gelişmesi,
- h. Demokrasi eğitimine destek,
- i. Grup içi süreçlere olumlu katkılar (arkadaşlık),
- j. Öğretmenle çocuklar arasında olumlu ilişkilere katkı,
- k. Genel öğrenci performansına olumlu etki” (Önder, 1999; 71).

2.7. Okulöncesi Eğitimde Dramanın Amaçları

Drama çocuğun kişilik gelişimi ve toplumdaki yaratıcı fikirleriyle yer almasını sağlayacak yetenekler kazanması bakımından önemlidir. Okulöncesi eğitimde dramanın amaçlarını şu maddelerden oluşur:

- “1. Çocuk bir birey olarak kendisi ile ilgili bir algı geliştirir ve sürdürür: Kendilik algısı kazanır.
2. Çocuk, diğerleri ile ilişkilerinde iletişim becerilerini geliştirir. Yetenek ve olanaklarını ses, sözcük ve hareketlerle ifade edebilmeyi öğrenir.
3. Çocukta kavram öğrenme gelişir. Temel kavramlardan başlayarak birçok kavram, eğitici drama yolu ile bedeninde hissederek, yaşantısal olarak çalışabilir” (Önder, 1999; 85).

Çocukların bu dönemdeki öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri olmakla birlikte her bir çocuk arasında bireysel farklılıklar da bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitimin amaçları; çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini sağlamak, çocukları okul sürecine hazırlamak, olumsuz çevrede ve ailelerde yetişen çocuklar için sağlıklı yetişebilecekleri ortamı yaratmak ve çocukların anadillerini doğru ve etkili konuşabilmelerini sağlamaktadır.

2.8. Okul Öncesi Eğitimde Drama Uygulamaları

Çocuklarla drama etkinlikleri gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken koşullar vardır. Beklenen sonuçların elde edilebilmesi için gerekli olan bu koşullar yerine getirilmeli ve ardından dramanın uygulama aşamalarına geçilmelidir.

2.8.1. Okul Öncesi Eğitimde Drama Çalışmalarında Kullanılan Öğeler

Drama çalışmaları çeşitli öğelerden oluşur ve bu öğeler şunlardır:

- Çalışma mekanı
- Oyun grubu
- Çalışmanın kendisi
- Drama lideri

2.8.1.1.Çalışma Mekanı

Drama etkinliklerini gerçekleştirebilmek için elverişli bir ortam sağlamak gerekir. Çalışma yapılacak alanının büyük olması gerekmemektedir. Rahatlama ve konsantrasyon çalışmalarında çocukların özgürce hareket edebilmelerini sağlayacak büyüklükte bir alan gereklidir. Halı ya da ahşap döşeli zemin, gürültüden uzak ve aydınlık bir çalışma ortamı oluşturulmalıdır.

Hayalgücünü kullanabilmesini ve yaratıcılığını gösterebilmesine olanak sağlayan gerçek veya gerçeğe yakın nesneler çalışma ortamında hazırlanmalıdır.

Drama çalışmalarına kullanılacak araç ve gereçler diğer etkinliklerden farklıdır. Drama çalışmalarında bazı nesneler kendi işlevlerinin dışında başka nesnelermiş gibi düşünülüp, çocuğun hayalgücü doğrultusunda değişebilir.

Müzik, drama çalışmalarında kullanılan en etkili araçlardan biridir. Çocuğun yaratıcılığı üzerinde son derece olumlu etkileri vardır. Görsel araçlarda drama çalışmalarında kullanılan diğer önemli materyallerdendir. Çocukların dokunma, koku ve tad alma duyuları çalışmalar için uyarıcı araçlardır. Çalışmalarda kullanılacak materyaller kız erkek cinsiyet farkı gözetilmeden kullanılmalıdır.

2.8.1.2. Oyun Grubu

Drama grup çalışmasıdır. Gruptaki çocukların herbiri farklı fiziksel ve ruhsal özelliklere sahiptir. Okulöncesi dönem çocukları drama etkinlikleri için son derece uygun yaş grubudur. Çünkü o dönemlerdeki hayalgücünün sınırı yoktur.

“Sembolik oyunun iki yaşında başladığını belirten çalışmalar, dramada önemli olanın mükemmel sonuç olmadığını vurgulayarak, her yaştaki çocuğun yapabildiği kadarıyla drama etkinliğine katılmasını uygun görmektedir. Hangi etkinliğin, hangi yaşta uygun olduğunun kesin olarak belirlenmesinin güç olması, bu konuda ölçüt olarak çocukların gelişimsel düzeylerinin dikkate alınmasını gerektirir. Çocukların gerek oyuncu, gerekse izleyici konumundayken, konuya ilişkin önceki deneyimlerini hatırlayabilecekleri ve yansıtabilecekleri bir ortam içerisinde olmaları gerekir. Bu ortamda eleştiriler yapabilmeleri, sosyal, duygusal ve bilişsel yönden bireysel farklılıklarının farkına varabilmeleri, duyuya yönelik durumları yorumlayabilmeleri, dramanın alt tekniklerini kullanabilmeleri duygusal ve heyecan verici durumları keşfedebilmeleri sağlanır”(etkinegitim.net.2009).

Ayrıca çocukların yaratıcı hayal gücü ile ilgili olarak nesne, çevre ve kavramlara tepki gösterebilmeleri, soyut kavramları ifade edebilir hale dönüştürebilmeleri, düşüncelerini, hislerini hareketle ifade edebilmeleri, bireysel gözlem ve sosyal etkileşimlerinde dili kullanabilmeleri, kendini ve farklı karakterleri vurgulamada seslerini kullanabilmeleri gerekir

Tüm bunların yanı sıra sorumluluk sahibi olduklarını gösterebilme, sosyal disiplin gösterme, kendinin farkında olma, kendini keşfetme, benzer ve farklı yönlerini keşfetme, grup ortamında bireylerle etkileşim kurma, problem çözme, doğaçlama, rolleri üstlenme, oyun kurma ve yazmaya yönelik gelişimsel yeterlilikte olmaları gerektiği de dikkate alınmalıdır. Görüldüğü gibi drama etkinliğinde gruba katılanların kronolojik yaşı değil, herhangi bir etkinliğe dikkatini yoğunlaştırması, ilgi göstermesi ve gerekli hareketleri yapabilmesi için isteklilik ve gelişim seviyesi önemlidir.

Drama grubunda birlikte yaşama, üretme ve paylaşma süreci yaşandığından tüm paylaşımlardan haz alınması için gönüllülük esası da dikkate alınmalıdır. İyi bir işbirliği ve iyi bir grup ortamı yaratmak için zamana karşı yarışılmamalı ve acele edilmemelidir.

Bunun için dramaya ayrılan süre, aşağı yukarı ne kadar zaman aldığı, denemeler yolu ile belirlenmelidir. İlk kez drama yapılan grupta, çalışmalara basitten başlanmalı ve karmaşık çalışmalara doğru gidilmelidir. Sağlıklı sonuçlar alabilmek için grubun sayısı önceden belirlenmelidir. Yaş ve gelişim düzeyiyle birlikte grubun özellikleri dikkate alınarak gruptaki çocuk sayısına karar verilmelidir. Sayı bu niteliklere göre değişmekle birlikte, 10-12 kişilik grupların ideal olduğu unutulmamalıdır.

Grubun belirlenmesinden sonra seçilecek etkinliklerde çocukların görüşleri dikkate alınmalıdır. Çocuklar kendi seçtikleri etkinliklere daha iyi konsantre olur ve kendi seçtikleri etkinliklerden daha fazla zevk alırlar. Bunun yanı sıra, göz-önünde bulundurulması gereken noktalardan biri de, herhangi bir rolü oynarken başarısız olma risk ve gerginliğini çocuğa yaşatmamaktır. Bu açıdan gerekli önlemler alınmalıdır.

2.8.1.3. Çalışmanın Kendisi

Drama çalışmalarında başlangıç, mekan ve rol vardır. Bunlar planlayarak hayata geçirilmelidir. belirli bir yapısı ve düzeyi vardır. Bu planlama yapılırken, dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır.

- **Tema seçimi:**

Çocukların neyi öğrenmek istedikleri. Örneğin;paylaşım, para.

- **Çevre düzenlemesi:**

Öğrenmenin hangi ortamlarda daha sağlıklı gerçekleşeceği. Örneğin; yemekhane, mağaza

- **Çocukların rol seçimi:**

Çocuklar kimi canlandıracağı.
Örneğin; Yolcu, müşteri.

- **Öğretmenin rol seçimi:**

Öğretmenin, grubun lideri olarak mı, bir rol seçerek mi etkinliğe dahil olacağı

- **Çerçevenin belirlenmesi:**

Konsantrasyonun gelişmesi için önemlidir.

Örneğin; Makasını kaybetmiş terziler.

- **Odak noktası seçimi:**

Çözüme ulaştırılması gereken problem nedir?

- **Eylem seçimi:**

Çocuklar ne yapacağı belirlenir. Örneğin; Meyveleri reyona yerleştiren bir manav

- **Püf noktasının belirlenmesi:**

İşlenecek konunun üzerine çocukların dikkatini çekmek için yapılacak çalışmalardır..

Örneğin; Liderin sınıfa postacı kıyafetiyle girmesi

Drama çalışmalarının ardından mutlaka değerlendirme konuşmaları yapılmalıdır. Ayrıca tüm drama etkinliklerinde ödül ya da ceza gibi uygulamalara yer verilmemelidir. Drama çalışmaları sadece çocuklar için, onların gelişmeleri için gerçekleştirilir, izleyici için hazırlanan temsiller değildir.

Drama programında dikkate alınacak noktalar dramanın hedeflerini gerçekleştirirken, başarılı bir uygulamanın gerçekleşmesine neden olacaktır.

2.8.1.4. Drama Lideri

Doğru ve profesyonel bir yaklaşım, gerçekleşen drama çalışmalarının verimli olmasını sağlar. Lider, drama çalışmalarında çocuklara rehber olur. Drama lideri drama çalışmasının önemli öğelerinden biridir. Çünkü grup içinde bireylerin bir yaşantıyı ya

da bir olayı kendi deneyimlerini de işin içine katarak, oynayarak canlandırması ve anlamlandırması liderin hedefleri ve yöntemleri ile belirlenir. Drama sürecinde ilk komutu veren, sunan, değerlendiren ve yeniden uygulayan kişi drama lideridir.

Drama lideri, çalışmasının içinde yer alan çocukların yaratıcılıklarını en doğru biçimde kullanmalarını sağlamak için, onları son derece bilinçli ve bilimsel uygulamalarla yönlendirmelidir. Drama lideri; drama çalışmasını başlatan, uygulayan ve sonucu değerlendiren kişidir.

Drama lideri çalışmalar esnasında son derece tutarlı tavır sergilemelidir. Çünkü çocuk son derece hassastır ve yapacağı eylemler çalışmanın verimli geçmesi için çok önemlidir. Etkinlikleri südürecek drama liderinin eğitimi; eğitim, psikoloji, tiyatro, müzik gibi alanlarda olmalıdır. Drama lideri disiplinler arası bir ilişkide kendini yetiştirmeli, yaratıcı nitelikler taşıyan, değişmeye açık bir kişiliğe sahip olmalıdır.

Drama liderinin olumlu davranışlar sergilemesi gerekir., Buna göre drama lideri iletişime açık, çocuk psikolojisini çözümleyebilen bir kimlik olmak durumundadır. Lider, anında durumlara çözüm getirici yaklaşımlar bulabilen ve müdahale edebilen, kendini ve çocukları iyi tanıyan, uygulamada aktif olan kişidir. Çocuklara arkadaşça yaklaşmalıdır. Sabırlı, tutarlı, hoşgörülü, güler yüzlü, anlayışlı olmalı ve mutlaka çocuğun güvenini kazanmalıdır.

Drama lideri, davranışlarının sergilemesi açısından öncelikle etkinlikler sırasında iyi bir gözlemci olmalıdır. Grupta ne olup bittiğini bilimsel bir yaklaşımla analiz etmeli, görsel olarak yakaladığı noktaları yüksek sesli tahminlerle çocuklara açıklamalıdır. Gruptaki çocukların birbirleriyle kolay iletişim kurabilmelerine uygun ortamı hazırlamalıdır.

Drama lideri çocukların duygularını ve davranışlarını önemsemelidir. Kendilerini rahatça ifade etmelerini sağlayacak ortamı oluşturmalıdır ve çocukların fikirlerine değer vermelidir.

Yaşantı ortamını, aktif öğrenme ortamı olarak düzenlemeli ve bu süreçte çocuğun ilgi istek ve yeteneklerini gözönünde bulundurmalıdır. Çocuğun kendi içindeki gelişimini esas almalıdır. Çocuğa öğrenmenin yollarını göstererek öğrenme eğitimi vermelidir.

Bütün bu sayılanlar öğretmenin mesleki donanımı ile ilgilidir. Onun sahip olduğu meslek bilgisi, yapacağı çalışmaları ne şekilde planlayacağı, gerçekleştireceği ve değerlendireceğini etkiler. Mesleki bilgisini uygulayabilmesinde faydalı durum ortaya

çıkıldığında önceki planını bırakma yeteneği ve istekliliğine, esnekliğine sahip olma etkinliğin başarıya ulaşması açısından büyük önem taşır. Dinlemenin karşılıklı bir süreç olduğu unutulmamalıdır.

Dinleme yeteneği ve nitelikli uyarıcı sorular sorma yeteneği hedeflere ulaşma açısından gereklidir.

Ancak öğretmenlik mesleki bilgisine ilave olarak eğitimde dramayı kullanmayı planlayan bir öğretmen, öncelikle dramanın değerine inanmalı ve kendine "Dramanın, eğitimdeki önemine inanıyor muyum?" sorusunu sormalıdır. Dramayı uygulamaya kesin karar verdikten sonra etkinliği organize edebilmesi ve kontrol altında tutabilmesi için etkinlik sırasında neler yapacağını saptamaya çalışmalıdır.

Lider grupla çalışmaya başlamadan önce, bu sorular doğrultusunda hedeflerini, içeriğini, yöntemlerini, değerlendirmesini planlamış, kullanacağı malzemeyi sağlamış, çalışma ortamını da çalışma yapabilecek hale getirmiş olmalıdır. Grup dinamiğine giden yolda katılımcıların tanışma ve kaynaşmalarını sağlayacak iletişim, uyum, gözlem, etkileşim çalışmalarını uygularken haz alma ve eğlence boyutunu gözardı etmemek gerekir. Dramada liderin amaçları şu şekilde sıralanabilir.

- Çocuğun dramada grup bilincine ulaşması, değer ve fikirlerine yanıt verip, geliştirmesi, bir rolü benimseyip oynayabilmesi, rolü ve çeşitli durumları söz ve devinimlerle inceleyebilmesi için deneme olanağı sağlamalıdır.

- Çocuğun gelecekte kendi duygu ve düşüncelerini seçip, bunları drama ile şekillendirip sunması ve yaşam deneyimini artırması için cesaret vermelidir.

- Lider, çocukların sözlü ve yazılı dil kullanım alanlarını genişletmeli, etkili bir dil kullanımına ve gelişimine ilgi göstermelidir.

- Lider, çalışmalarda çocukların hoşnutluklarını ve eleştirilerini geliştirmede, kendilerinin ve başkalarının değerini saptamada etkili ve yardımcı olmalıdır.

Lider bu amaçlarını gerçekleştirirken etkinlik sırasında göz önünde bulundurması gereken bazı önemli noktalara dikkat etmelidir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencinin yaşantısına uygun olarak oluşturulan drama ortamında, çeşitli araç-gereçlerin yapılıp kullanılmasında öğrencileri bağımsız bırakmalı, ancak onlara katılarak eksiklikleri gidermeye çalışmalıdır. Bazı etkinliklerde kullanılması gereken araç-gereç ve malzemeyi çocuğun ulaşabileceği bir yerde bulundurmalı, araç gereçlerle çocuğa deney ve keşif olanağı sağlamalıdır.

- Eleştirici olmalı, ancak kısıtlayıcı olmamalıdır. Çocukların yapabileceklerini onların yerine yapmamalı, öğrencilerin başarı duygusunu tatmalarına olanak sağlamalıdır. Çocukların tüm yeteneklerini kullanmalarına zemin hazırlamalı, liderlik duygularını ortaya çıkarılması için rehberlik etmelidir.

- Çocuk hata yapmaktan korkuyorsa, çocuğun hatasını ve kendisini kabul ettirmeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. (Bkz:egitim.com,2009)

Çocukların duygularını ifade etmesinde öğretmenin davranışları ve tutumu önemlidir. Çocukların duygularını ifade etmesinde öğretmenin iki davranışı etkili olur. Bunlardan birincisi öğretmen kendi duygularını çocuklarla paylaşarak, çocuklara model olmalı, ikincisi ise çocuğun duygularını bastırmak yerine kabul edici tutum göstermelidir. Böylece çocuğun kendine güven kazanması sağlanabilir.

Dramatik oyunlar sırasında deneyim arttıkça ortaya çıkan dialog kargaşası ve gürültüden öğretmen endişelenmemelidir. Gürültü öğrenme, paylaşma, yaratıcılık, gelişme ve heyecan unsurlarını içeren bir esastır. Problem çözmeye yönelik olduğu sürece kaygılanmaya gerek yoktur.

Öğretmen gerek etkinliğin başlangıcında, gerekse etkinlik sırasında ve sonunda çocuklarla iletişim kurmaya, onların anlayabilecekleri sözcükleri kullanmaya deneyimlerini paylaşmaya özen göstermelidir

Etkinliğe katılım isteğe bağlı olmalı, çocuk asla zorlanmamalıdır. Ancak katılım, sözcük kullanımı ve davranışlarla davet edici, özendirici bir tavırla gerçekleştirmelidir. Etkinliğe davet ederken etkinliğin oyun değil, drama olarak adlandırılmasına özen göstermelidir. Böyle bir açıklama, etkinliği çocuğun kendine özgü bir çalışma olarak algılamasına neden olacaktır.

Öğretmen çalışma konusunu önerebileceğini, neyin canlandırılacağını söyleyebileceğini, ancak nasıl yapılacağını tarif etmemesi gerektiğini unutmamalıdır.

Öğretmen drama müdahale edeceği yerleri iyi bilmelidir. Bu durumlar şu şekilde sıralanabilir:

- Etkinliğine başlamayı bildirme,
- Dramayı başlatma,
- Sahneyi tanıtmak, rolleri dağıtma, uygun malzemeyi yerleştirme,
- Çocukların dağılıp pasifleştiğini hissettiğinde toparlayıcı ve harekete geçirici sözel yönergeler verme,
- Etkinlik sırasında etkinliğin oyun tarzındaki sürecini durdurup, gruba ya da belli çocuklara soru sorma,

- Etkinliği sona erdirmey,
- Etkinlik sonrası soru sorma ve tartişmayı başlatma,
- Drama etkinliklerinden çıkarılacak (varsa) ders ve yargıları zetleme,
- Etkinlik sonrasında yapılacak çalışmalara çocukları yönlendirme,
- Çocuklara yaptıkları resim ve benzeri çalışmalarla ilgili soru sormadır.

Öğretmenin tüm bu müdahale aşamalarında yönerge verirken ses tonuna, kısa ve net açıklamalar yapmaya zen göstermesi gerekir. Öğretmen sözel anlatımı güçlendirecek biçimde tüm bedenini ve uygun yüz ifadesini kullanabilmelidir.

Etkinlikler ve oturumlar arasında bir geçiş ve devamlılık yaratmaya zen göstermelidir. Öğretmen, dramada müdahale ettiği durumlardan biri olan tartişma ve değerlendirme aşamalarında katılımcıları teşvik etmelidir. Tartışmada açık uçlu soruların olması gerektiği ve soruların tek bir doğru cevabı olmayacağını göz önüne alarak, eleştirilerin kişiye değer role yapılması gerektiğini unutmamalıdır.

Son olarak ğretmen, drama etkinliklerinin asıl amacının çocukların diğer insanları anlaması, kendilerini onların yerine koyması olduğunu göz önünde bulundurarak, çocuklardan iyi bir oyuncu olmasını beklememelidir.

Dünyada yaşayan bütün çocukların birbirlerini daha iyi anlama ve değerlendirmeleri için başarılı bir drama liderine ihtiyaı bulunmaktadır. (Bkz:aydemirgultekin.files.wordpress.com.2009t)

2.9. Okul ncesi Eğitimde Dramanın Uygulama Aşamaları

Dramada uygulama aşamaları ısınma, oyun ve rahatlama-değerlendirme olmak üzere üç grupta incelenebilir.

2.9.1. Isınma

“Isınma alışmaları oyuna katılma isteğini artırmakta, grubun birbirine, oyunlara, dramaya ısınmasını ve rahatlamasını sağlamaktadır. Bedensel ve düşünsel hazırlanmaya yönelik etkinliklerden oluşan ısınma çalışmaları katılımcıları doğaçlama yapmaya hazırlamaktadır” (Okvuran, 2001:23).

“Ayrıca Isınma çeşitli yöntemlerle duyuları kullanma, gözlem yetisini geliştirme, bedensel ve dokunsal çalışmaların yapılması, tanışma, etkileşim kurma, güven kazanma ve uyum gibi özellikleri katılımcılara

kazandıran, bedenini ve beynini duyumsama ile ilgili çalışmaların yapıldığı aşamadır.

Isınma çalışmaları kendini tanıma, diğer bireyleri tanıma, iletişim kurma, ikili iletişimden daha çok kişinin iletişim ve etkileşime geçme, grup dinamiğinin doğması, anıların anlatılması, öykü anlatma gibi sözellendirme ve etkileşim çalışmaları, oyun aşamasına geçme biçiminde ilerlemektedir” (San, 1996:154-155).

Isınma çalışmalarında yürüme, koşma, zıplama, çekme, itme, dönme, yuvarlanma, hayvan taklitleri ve yürüyüşleri farklı zeminlerde yürüme, kukla gibi ya da robot gibi hareket etme gibi aktivitelere yer verilebilir.

Yapılan ısınma çalışmalar çocukların birbirleriyle daha iyi iletişim kurmalarına, içlerinden geldiği gibi doğal davranmalarına yardımcı olmaktadır

2.9.2. Rahatlama ve Değerlendirme

Rahatlama bedensel ve zihinsel olarak gerçekleşir. Rahatlamayı kolaylaştırmak için dinlendirici bir ortam, uygun bir müzik ve sakinleştirici sözel yönergeler kullanılabilir.

Doğaçlama çalışmalarında çocuğa olayın tamamlandığını hissettirmek ve rahatlatmak gerekmektedir (Bkz: Aral,2000; 47).

“Aşamalardan bir ya da birkaçından sonra değerlendirmeye yer verilmelidir. Lider “neler yaşadınız?”, “neler hissettiniz?”, “nerede zorluk çektiniz?”, “daha başka neler yapılabilir?” gibi sorunlarla tartışmayı başlatabilir” (San, 1996; 155).

2.9.3. Pandomim

Belirlenmiş kurallar içinde özgürce oyun kurma ve geliştirme çalışmalarından oluşur. Yaratıcılık bu aşamada oldukça önemlidir. Pandomim sözsük ve ses kullanmadan sadece hareketle yapılmaktadır. Anlatılmak istenen şey son derece belirgin hareketlerle anlatılmalıdır. Beden dilini kullanarak birşeyleri anlatmayı başarabilen çocuk, sözlü anlatımda çok daha başarılı olacaktır. Böylece çocuğun hen özgüveni sağlanmış olur hem de bireylerle iletişimi daha sağlıklı bir hal alır.

2.9.4. Rol Oynama

“Çocuğun hayali karakterlerin rollerine bürünmesi ve bu insanların nasıl konuşacağını ya da nasıl davranacağını düşündükleri gibi konuşup davranmalarıdır” (Karadağ ve Çalışkan, 2008, 134).

2.10. Eğitimde Dramada Yararlanılabilecek Kaynaklar

Eğitimde drama çalışmalarında, çocukların ilgisini çekmek, onları teşvik etmek ve eğlenceli oyunları doğaçlamalarına yardımcı olabilmek için masal, öykü, efsane, roman, şiir gibi kaynaklar kullanabilirler. Günlük hayatta karşılaşılan, güncel olaylar ve haberler de liderin drama çalışmalarında kullanabileceği diğer kaynaklardır. Eğitimde drama çalışmalarında kullanılabilecek kaynaklar şu şekilde sıralabilir:

2.10.1. Masallar

Genellikle olağanüstü kişilere, olaylara, serüvenlere yer verilen ve ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa anlatılarak geçen hayal ürünü hikayelere masal denir.(tdkterim.gov.tr.,2009)

Masallar çok eskiden beri, çocukların ilgisini çeken bir yazı türü olup, gerek özgün, gerekse çeviri örnekleriyle edebiyatın içinde yerini almaktadır.

Doğaüstü olayların yaşanması; zaman ve uzam kavramlarının olmaması, masalı diğer yazın türlerinden ayırır.

Masallarda genellikle yer ve zaman, "uzak ülkelerin birinde", "yıllar önce ve "Kaf dağının ötesinde" şeklindedir. Masaldaki kahramanlar belli özelliklere sahiptirler. Prenslar yakışıklı, prensesler güzel, üvey anneler kötü, ve devler korkutucudur. Masal konuları genellikle padişah, kral, sultan, prens, fakir kız veya delikanlı gibi kahramanlar çerçevesinde gelişir. Gerçek insana benzemeyen dev, ejderha gibi yaratıklar masal kahramanı olarak karşımıza çıkabilir. Olağanüstü özellikler masala özgüdür. Çocuklar için yabancı olan bu kişiler, onlarda merak uyandırır ve neden, nasıl gibi sorular sorup, cevapları bulmakta zorlanırlar.

Çünkü çocuklar, anlatılanları gerçek olarak kabul etmektedir. Çocuklar ancak altı yaşından sonra bu soruların cevabının masala özgü olduğunu düşünürler. Bu nedenle okul öncesi dönemde masallar yerine, masalımsı, özellikler taşıyan, ancak kahraman ve olaylarının çocuğun somut düşünmesine uygun, hayal gücü sınırlarının dışına taşmayan masallar olması gerekir.

Masallar, çocuğun hayal gücünü zenginleştiren, konuşma yetisini geliştiren, dinleme alışkanlığı kazandıran ve öğrenmeye hazırlayan bir araç olduğu için drama ile ilişki içindedir. Özellikle çocuklarla yapılan drama çalışmalarında doğaçlama etkinliği için masallardan faydalanılabilir.

2.10.2. Hikayeler

“Hayalde tasarlanan meraklı birtakım olayları anlatarak, okuyucuda heyecan veya zevk uyandıran ve çoğu ancak birkaç sayfa tutan yazılardır”(tdkterim.gov.tr)

Okulöncesi dönemdeki bu hareketli olayları merak ve zevkle dinlerler.

Hikayelerde gerçek olayların ele alınması nedeniyle çocuğun bilgi kazanması ve toplumsal beklentilerin gerçekleştirilmesi kolaylaşır. Ayrıca hikayeler çocuğun, yaşadığı toplumun kültürel yapısını öğrenmesine yardımcı olur. Hikayeler de kullanılan farklı karakterler çocuğun bakış açısını genişletir ve deneyim kazandırır. Eğlendirici özelliklerin, mutlu olayların ele alınması çocuğun hoş vakit geçirmesine, mutlu olmasına yardımcı olur. Çocuklar bunlardan dolayı hikaye dinlemekten hoşlanırlar. Çocuklara anlatılan bir hikaye zaman zaman dramatize ettirilebilir.

Öğretmen hikayenin yorumlanması sırasında, çocukların oyuna kendilerinden bir şeyler katmaları için onlara cesaret verir. Bunun için aynı hikaye birkaç kez dramatize edilse bile, birbirine benzemez ve her defasında yeni bir oyun gibi canlı ve taze olur.

Dramatizasyona uygun hikaye kitabı seçerken bazı noktalar göz önünde bulundurulmalıdır. Doğru hikaye seçimi dramatizasyonun başarıya ulaşmasındaki ilk basamaktır. Seçilen hikayenin hem lidere, hem de çocuğa hitap etmesi, kolayca oynanabilecek nitelikte, dilinin yalın olması gerekir. Çünkü hikaye seçimi, dramatizasyonun ilk adımıdır. Daha sonra hikaye dramatize edilir. Dramatizasyon olay ve durumların oynanması halidir. Hikaye ya okunur ya da liderin kendi kelimeleriyle anlatılır.

Hikaye anlatımında hangi metot kullanılırsa kullanılsın, üzerinde durulması gereken nokta, çocuğun hikayedeki hareket ve karakterlerinin birbirleriyle etkileşimini anlamasıdır.

2.10.3. Efsaneler

“Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayali hikayelere efsane denir” (tdkterim.gov.tr)

Efsanelerin içerikleriyle ve birçok kuşak arasında yayılma biçimleriyle önemli toplumsal işlevleri vardır. Ayrıca efsaneler sık sık ayinlerle de birleşirler. Örneğin, Afrika'da belli bir yaş sınırı için düzenlenen geçiş ayininde, aşiretin kurucusu olarak görülen ilk insanın efsanesi yinelenir.

2.10.4. Romanlar

Roman, daha çok insanların maceralarını, kişiliklerini, duygu ve düşüncelerini tüm yönleriyle, ayrıntılarıyla, kendine özgü bir biçimde anlatan uzun düz yazılardır. Romanda anlatılanlar hayali veya gerçek hayat durumlarına dayanabilir. .

Roman sayfalarca yazılabilir, oysa hikaye birkaç sayfadan oluşur. Romanlar çocuğun yaşamsal deneyimlerini zenginleştirir, farklı insan tipleri üzerinde düşüncelerine imkan tanır. Geliştirmekte oldukları değer yargılarının daha açıklık kazanmasına yardımcı olur.

2.10.5. Şiirler

“Şiir, zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebi, anlatım biçimidir” (tdkterim.gov.tr)

Olayların, insanların, cansız varlıkların duygulu, renkli ve etkili bir biçimde konu edildiği şiirler, okulöncesi dönemdeki çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılar ve duygusal gelişimlerini sağlar. Şiirler çocuklara düşünce zenginliği ve esnekliği kazandırır.

Çocukların şiirle ilişkisi önce dinlemekle başlar. Sonraları kendileri okuyarak, ezberleyerek bu ilişkiyi sürdürürler. Şiirler zevkli tekerlemelerle başlayıp, ileri yaşlarda estetik duygusunun gelişmesine neden olur. Çocukların sevdikleri şiirler canlı, hareketli, melodik, vezin ve kafiyeyle şiirlerdir.

Bu yüzden lider şiir seçiminde, çocuğun düşünme ve olayları algılayış biçimini, duygularını ifade ediş biçimini, kelime hazinesini, dikkat süresi gibi özelliklerini dikkate almalıdır. Seçilen şiir çocukta anlama ya da söylemede güçlük yaratacak olursa, çocuğun şiire karşı olumsuz tavır geliştirmesi söz konusu olabilir

Şiirler okulöncesi çocukların anlayabileceği kadar basit ve ilgi çekiciyse hemen öğrenilip ezberlenebilir. Bu tip şiirlerin içine "parmak oyunu" denilen tekerleme türü şiirler de girmektedir. Parmak oyunları söylenirken, parmak ve vücut hareketlerinin de yapılması drama ile ilişkilendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte parmak oyunları yalın bir dramatizasyon türüdür. Okunan ve dinlenen basit durumların eylemleştirilmesinde bu tür seçilir. Eylemleştirmenin tamamı parmakla yapılır. Öğretmen önce kendisi yaparak çocukların parmak hareketlerini nasıl yapacaklarını gösterir. Parmak oyunları dramının diğer türlerine bir geçiş olarak da düşünülebilir. Başka bir deyişle, okulöncesi dönemdeki çocuklarla yapılan çalışmalarda rahatlatma ve ısınma çalışmalarında bu teknik kullanılabilir.

2.10.6. Güncel Olaylar

Kitle iletişim araçları, bireylerin dış dünya ile ilişki kurmalarını, bilim ve teknikteki gelişmeleri izlemelerini, çok uzaklarda meydana gelen toplumsal, kültürel ve politik olaylardan, çağdaş sorunlardan haberdar olmalarını sağlar. Drama sürecinde kitle iletişim araçlarını düşsel olarak yararlanmak çocuklar için zengin yaşantılar sağlar.

Diğer taraftan bu araçlar hakkındaki olumsuz algılamaların düzeltilmesi ya da varolan düşüncelerin analiz edilmesi konusunda yeni fırsatlar oluşturur. Birey bu süreci yaşarken, mevcut resim ve fotoğraf gibi malzemeleri farklı biçimlerde değişik amaçlar için kullanır. Bu çalışmalar içinde öğrenir.

2.11. Okul Öncesi Eğitimde Drama Çalışmalarında Araç ve Gereçler

Doğaçlama tekniğinde çocuğun duruma odaklanmasını sağlamak, çalışmayı kolaylaştırır. Gerekliğinde kullanıldığında son derece yararlı bir işlev üstlenir ve her türlü araç – gereç ve materyal drama etkinliklerinde kullanılabilir.

2.12. Okul Öncesi Eğitimde Drama Çalışmalarında Toplumsal Konuların Yer Alması

Günlük yaşantıdan bazı kesitler dramının çalışma konusu olabilir. Öyküler, masallar, tarihi olaylar da bu kapsam içindedir. Lider sınıftaki çocuklara konuyu ana çizgileriyle anlatır. Çocuklar gruplara ayrılır. Her grup kendi aralarında rolleri paylaşır, konuyu tartışır, nasıl oyunlaştıracağına karar verir ve oynar.

Lider, canlandırılacak konunun daha iyi anlaşılması için, konuyu anlatır ve tartışır. O konuyla ilgili öykü ya da film izletebilir.

Çevreyi, kendimiz ve başkaları için yaşanılır hale getirmek, doğanın dengesini bozmamak ve insanların yarattığı sorunlarla baş edebilmek amacıyla, çocukların çevreye duyarlılık kazanacağı oyunlar özellikle dramada yer alabilmektedir.

2.13. Drama Etkinlik Planı Hazırlama

Dikkatlice hazırlanmış bir drama çalışması, hedefe ulaşmayı kolaylaştırır. Drama etkinlik planı hazırlarken etkinlikte verilmek istenen amaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer, drama lideri etkinliği dikkatli bir şekilde planlarsa ve grupta ne yapılması gerektiğini biliyorsa, hedefe daha kolay ulaşabilir.

Konu: Konu başlık olarak verilir. Örneğin; Tren yolculuğu

Hedefler: Drama lideri her etkinlik için çocukların kazanmasını istediği davranışları ve bilgileri belirler.

İçerik: Hedefe ulaşmayı kolaylıkla sağlayacak öykü ya da senaryodan oluşur.

Oyunun Gececeği Ortam: Dram etkinliğinin konusunun geçtiği mekandır.

Öğretmenin Rolü: Drama liderinin, oyunun akışını yönlendirmek için gireceği roller olabilir.

Etkinlik planında drama liderine yönelik dikkat edilecek diğer noktalar şunlardır:

Konu seçimi: Çocuk çalışmadan neyi öğrenmeli

Mekan seçimi: Çalışmayı hangi düşsel ortamda gerçekleştirmek istiyorsunuz?

Çocukların rolleri: Etkinlikte yer alacak çocuklar hangi rolleri oynayacaklar?

Öğretmenin rolü: Drama liderinin oyunun akışında alacağı roller nelerdir?

Dramanın odak noktası: Çözüme ulaştırılması gereken problem nedir?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DOĞAÇLAMA

3.1. Doğaçlamanın Tanımı

“Homo ludens’in ortaya çıkışından beri, eski ritüellerden başlayarak doğaçlama tiyatronun çeşitli biçimlerinde yer almıştır” (Nutku, 1998;164).

Öykü anlatımlarında ezgilerden ve danslardan önce doğaçlama çalışmaları yapılarak çalışmalara biçim verilir.

Doğaçlama, dramanın yöntemlerinden biridir. Bu çalışmalarda, bireyin ve grubun yaratıcılığı ortaya çıkar. Belirlenen bir konudan yola çıkılarak belirli aşamalar çerçevesinde belirlenen hedefe doğru ilerlenir.

Doğaçlama birdenbire gelişen olaylar karşısında yaratıcı davranmak olarak tanımlanabilir. Bir çocuğun davranışları ve hayalgücünü kullanarak oyun oynaması doğaçlamadır. Çocukların büyüyünceye kadarki süreçlerinde önceden belirlenmiş rol, olay, mekan ya da metin yoktur. Böylece sürekli bir doğaçlama yapmaktadırlar. Çocuğun oyun oynarkenki tüm tutum ve davranışları doğaçlama ürünüdür.

Beklenmedik bir olayla karşılaşıldığında ne yapılması gerektiği konusunda, düşünmeden, doğrudan olay yaşanmaya başlanır ve olayın bitiminde, nasıl yaşandığının değerlendirmesi yapılır. İnsanlar bunu doğaçlama olarak adlandırmadan yaşarlar. Doğaçlama süreci yazarak ya da kaydederek değil, o anda zihinde canlanana oynayarak yaşanır. Doğaçlamanın kaynağı bireyin kendi yaşantısıdır.

Bazı doğaçlama çalışmalarında yer alan konular, çocuklara anlaşılabilir gelir ve zorlanabilirler. Bu çalışmalarda kullanılacak yardımcı materyaller çocuğun hayalgücünü çalıştırmayı sağlayacaktır.

Doğaçlama çalışmalarında çocuk, yaratıcılığı bununla birlikte bağımsız düşünebilme, karar verebilme, sorumluluk bilinci, kolektif çalışma yetisi kazanır. Bu çalışmalarla çocuk denemeşansı elde eder. Yanlış yapsa dahi yeni şeyler öğrenir ve düşünme yetisi gelişir. Farklı durumlarda ve olaylar karşısında yeni davranış biçimleri geliştirmeyi öğrenir.

3.2. Doğalamannn Türleri

Drama çalışmalarının her aşamasında doğalamannn çeşitli türlerinden yararlanılabilir.

Bunların başlıca bilinenleri, kişilerin ve onların özgün kimliklerini konu alan karakter doğaçlamaları, objelerin kullanılmasından ya da d şlenmesinden yararlanılarak geliştirilen doğaçlamalar, kendi bedenini ya da gruptakilerin bedenini kullanarak bir nesne, eşya, yapı, organizma, araç oluşturma amacıyla yapılan doğaçlamalar, sonu veya tam ortası verilen bir şiir, öykü, masal ya da filmin sonunu tamamlama ya da bir kısmı gösterilen portre, resim ya da fotoğrafin bütününü d şleme ile ilgili doğaçlamalar, bir kentin pazar yerini, okulunu canlandırma gibi insanlar arası etkileşimin kolaylıkla gözlenebileceği ortamlara yönelik olan, durumdan kaynaklanan doğalamalardır.

3.3. Okul  ncesi Eğitimde Yapılan Doğaçlama çalışmalarının çocuklar  zerindeki Olumlu Etkileri

Okulöncesi eğitimde yapılan doğaçlama çalışmaları, çocukların zihinsel, bedensel, ruhsal ve toplumsal gelişimlerini etkilemektedir.

Bu yolla ocuk kendini rahat ifade eder, daha az hata yapar, kendi seçimlerini kendisi yapmaya çalışır. Doğaçlama etkinlikleri sürecinde kullanılan malzemeler yeni düşünceler edinmesine olanak sağlar.

Dil gelişiminin sağlanması yardımcı olur. Paylaşma duygusu gelişir. Problem  zme yetisi gelişirken karşılaşacağı sonuçları kavrayabilme özelliği elde eder. Uzunları arasındaki koordinasyonu nasıl sağlayacağını öğrenir. Bu etkinlikleri gerçekleştirirken zaman kavramını da daha iyi anlar ve kullanır.

3.4. Okul  ncesi Eğitimde Doğaçlama çalışmalarının  nemi

Okul  ncesi eğitimde doğaçlama çalışmaları çocuğa farkındalık kazandırır, bağımsız düşünebilme yetisi elde eder. İşbirliği yapabilme özelliği gelişir. Ayrıca bu etkinlikler çocukta sosyal ve psikolojik duyarlılık yaratır. Konuşma, dinleme, okuma ve yazma gibi yetilerinin gelişimine yardımcı olur. S zs z iletişimi öğrenmesini sağlar. Yaratıcılık ve estetik anlayışı gelişir. Etik değerlerinin gelişmesine katkı sağlar. Bedenini çok yönlü kullanmayı ve geliştirmeyi sağlar. Doğru bilgiye ulaşmasına ve ulaştıkça onu kullanmasına katkı sağlar.

3.5. Doğaçlama Etkinliklerinin Hazırlanması

Belirlenmiş bir çalışmanın kurgulanması ve bazı tekniklerin kullanılması gerekir. Bu alışma, uzun bir süreci kapsayabilir. Bu etkinliğin gerçekleşmesi için şunlar gerekmektedir;

- a. Öykünün oluşturulması.
- b. Üzerinde durulması gereken anın seçimi.
- c. Bu anın canlandırılması için çalışmadaki her çocuğun bir rolü olur ve donar.
- d. Belirlenen anın sonrasında neler yaşanabileceği tartışılır.
- e. Gruptaki ocuklar isterlerse tek tek, o anın öncesi, o an ve o anın sonrası olmak üzere yeniden ve bir kez daha, hızlı olarak tablolarını oluşturabilirler.
- f. Çocuklar oluşturdukları tablolardaki rolleri için birer cümle bulurlar.
- g. Canlandırma için her grubun tablolarından öykünün içeriğine en uygun olanlar grubun önerileriyle seçilir.(Bkz:turceciler.com,2009)

3.6. Okul Öncesi Eğitimde Doğaçlama Etkinliklerinde Kullanılabilecek Örnek alışmalar

Elma toplama

Ayaklar omuz genişliğinde açılır. ocuk bedenini gererek önce sağ elle sonra sol elle yukarıda hedeflediği noktaya parmak uçları ile dokunacakmış gibi uzanır ve elma topluyormuş gibi yapar.

Salyangoz oyunu

Gruptaki ocuklar sıra oluştururlar. Her ocuk önündeki arkadaşının belinden tutar. Ritimle yürümeye başlar. Öndeki en arkadakini yakalamaya çalışır ve koşar. Yakalanan oyundan çıkar.

Ad söyleyerek top atma

Çocuklar halka olup yere oturur. Herkes kendi adını söyleyerek karşısındaki arkadaşına topu atar. Birbirlerinin adları öğrenildikten sonra, karşısındaki kişinin adını söyleyerek topu ona atar.

Top bende değil oyunu

Müzik eşliğinde eşleştirilen çocuklar, birbirlerine top ya da balon atar. Atarken top bende değil diye bağırır. Lider müziği durdurunca elinde top kalan çocuk oyundan çıkar.

Haydi tanışalım

Liderin komutuyla çocuk, karşına çıkan ilk arkadaşına ‘günaydın’ der. Daha sonra karşılaştığı başka bir arkadaşına ‘günaydın’ der ve adını söyler.

Fırça

Lider ‘Sizler ünlü bir ressamın fırçaları olacaksınız ve çok değerli resimler çizeceksiniz. Sizin yaptığınız resimler sergilenecek ve dünyaca ünlü ressamlar gelip sergiyi gezecekler.’ der. Çocuklar fırça olur, imgesel tuvale doğru yürürler. Liderin komutuyla koşarlar, yavaşlarlar. Kağıda zıplayarak ulaşır ve resme başlarlar. Yine liderin komutuyla kağıdı başlarıyla, kollarıyla, elleriyle ve parmaklarıyla boyarlar. Sırtlarıyla resmi çizmeye devam ederler. Ayrıntılar için yapmak için kirpiklerini kullanarak boyamaları istenir. Dilleriyle düzeltmeler yaparlar, burunlarıyla renkleri karıştırırlar. Resmilerin sergilemek için lider, hazır sırt üstü yatmalarını söyler. Gözlerini kapatıp, sergideki çok değerli resimler olduklarını düşünmeleri istenir.

Yürüyerek Isınma

Grup çember olur, müzik eşliğinde liderin yönergesine göre yürümeye başlar. Lider ‘Çamurda, sırtında yük varmış gibi, sıcak kumlarda, yürümeye yeni başlamış bebek gibi, topallayarak, buz üzerinde, robot gibi, cam kırıklarının üzerinde, pisliklerinin arasında, ezilmiş domateslerin üzerinde, ayaklarında topuklu ayakkabı ile, huzurlu, korkmuş, neşeli, sinirli komutları verilir.

Eşini Bul

Gruptakiler eşleşirler. Lider ritim verir ve gruptaki çocuklar eşlerini bırakarak karışık olarak yürür. Lider ‘eşini bul’ komutunu verince herkes eşini bulup ellerinden tutarak, yere oturur. Geç oturan çift oyundan çıkar.

Ayağını Yerden Kes

Liderin komutuyla doğrultusunda grup yavaşça yürürken, lider ‘ayağını yerden kes’ deyince herkes hızlıca yere oturup ayaklarını kaldırır. Ayaklarını en son kaldıran oyundan çıkar.

Çamura Batma

Gruptakilerden bir ebe seçilir. Ebe, gruptakileri kovalar ve dokunduğu kişi donar, bacaklarını ve kollarını iki yana açar. Diğer birçocuk, donan kişinin bacakları arasından geçerse onu özgürleştirir.

Kafesteki Kuş

Grup, bir halka oluşturur. Grup çok büyükse iki halka olabilir. Her halkanın ortasına bir ebe girer ve halkayı yarıp kaçmaya çalışır. Ancak el ele tutuşan oyuncular ebenin alttan ya da üstten kaçmasını engellemek için kollarını aşağı yukarı hareket ettirir. Engellenemeyen ve halkadan kaçan oyuncu yeni bir ebe seçer.

Gazete kapmaca

Sınıf sayısına göre gruplar üçer, beşer ya da yedişerli ayrılır, Lider her bir grubun önüne bir gazete parçası koyar. Gruplar müzik eşliğinde gazete çevresinde dans ederler. Müzik durunca hızla gazetenin üzerine atlarlar. Gazetenin dışında kalanlar oyundan çıkarlar.

Grubun Birbirine Isınması

Oyun, çocukların kendini ifade etme yollarından biridir. Doğaçlama çalışmaları da çocuğun kendini daha fazla tanımasına olanak vererek, onun sosyal yaşamında rahat ve güvenli hareket etmesini sağlar. Eğitimde doğaçlama grup çalışmasıdır. Öğrenciler bu nedenle grup dinamiğinin oluşturulmasına katkıda bulunur.

Önemli olan çalışmalara neden katıldıklarını kavramış olmalarıdır. Gruptaki çocukların birlikte üretme, yaşama ve paylaşma süreçleri vardır.

Böylece çalışmalara katılan çocuklar kendilerini geliştirme fırsatı elde ederler. Bu çalışmalarda, çocuklar empati kurabilme yetilerini geliştirirler. Değişik roller alarak, farklı kişiliklere bürünen çocuklar, bu yöntemle kendilerini ve çevrelerini daha iyi tanırlar.

Grubun birbirine ısınması için aşağıdaki şu çalışmalar yapılabilir:

- Güven yürüyüşleri
- Gözü kapalı çember olma
- Gözler kapalı sese yönelme
- Ayna çalışması
- Kim sakladı bil bakalım
- İkili heykel çalışması

İletişimi artırıcı ısınma çalışmaları

“İletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılmasıdır”(tdkterim.gov.tr)

Doğaçlama yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmalar aslında birer iletişim etkinliğidir. Bu etkinliklerde çocukların okuma ve dinleme çalışmalarıyla anlama; konuşma ve yazma çalışmalarıyla da anlatma yetileri gelişir.

İletişimi artırmak için şu çalışmalar yapılabilir;

Sıra oluşturma

Durakta otobüs beklerken birbirlerini tanımayan insanlar durakta sıraya girip, beklerler. Yemekhanelerde yemek almak için insanlar sıraya girerler.

Sessiz film

Grup, yarım çember biçiminde oturur. Lider, gruptan bir kişi çağırıp kulağına hareketlerle bir sözcük, bir kitap adı veya bir film adı söyler; ondan söz kullanmadan anlatmasını ister.

Kendini ifade etme çalışmaları

Lider çeşitli insan resimlerini öğrencilere gösterir. Bunlar genç, yaşlı, çocuk, resimleri olabilir. Çocuklar seçtikleri resmi önce inceler, daha sonra o resimdeki kişi hakkında bir hikaye oluşturup, anlatır. Resimdeki kişinin yaşamı, beklentileri, amaçları, başından geçen olaylar doğaçlama yağıarak canlandırılır.

Dokunma duyusunu geliştiren çalışmalar

Lider öğrencilere, çeşitli malzemeler verir. Öğrenciler gözleri kapalı olarak, dokundukları nesneleri anlamaya çalışırlar.

Isınma çalışmaları

Çocuklara müzik eşliğinde çamur, zambak, su birikintisi, kuru yaprak gibi malzemeler üzerinde yürüme çalışmaları yaptırılır.

Çok değerli bir eşyayı bir yerden bir yere taşıma çalışmaları yaptırılır.

Farklı müzikler eşliğinde “ellerinle dans et, kollarınla dans et, ayaklarınızla başınla dans et gibi komutlarla çocuklar dans ettirilebilir. Bu dans çalışması çocukları eğlendirirken, aynı zamanda onların bedenlerini keşfetmelerine yardımcı olur.

Lider öğrencilere “şimdi siz bir sönük balonsunuz ben sizi yavaş yavaş şişirmeye başlayacağım bakalım nasıl şişeceksiniz?” der ve üflemeye başlar. Herkes istediği gibi şişme hareketi yapar. Lider üflemeyi bırakır ve tek tek bütün balonları bağlayıp iplerini eline aldığını ve sağa sola doğru salladığını söyler öğrenciler sağa sola istedikleri gibi sallanır.

Kaynaştırma çalışmaları

Halka şeklinde oturulur. Bir öğrenci kendi ismini söyler ve elindeki topu yerden yuvarlayarak bir kişiye atar. Topu alan kişide kendi ismini söyleyerek bir başkasına topu atar. Herkes ismini söyledikten sonra ikinci aşamaya geçilir. Burada ilk kişi ismini söyler topu başkasına atar, o kişide önce ilk kişinin ismini sonra kendi ismini söyler ve topu üçüncü kişiye atar. O da ilk ve ikinci kişinin ismini sonrada kendi ismini söyler. Oyun bu şekilde devam eder.

Kendi vücudunu etkili olarak kullanabilme

Tüm öğrenciler eşleşirler liderin söylediği bir organlarıyla yanlarındaki arkadaşına dokunurlar ve birbirlerine yapışırlar. Bu şekilde tüm eşler ayrılmadan müzik eşliğinde yürümeye başlar, sonra eşler durdurulur. Yukarıdaki işlem başka organlarla tekrar edilir.

Konsantrasyon çalışmaları

Bu çalışmanın amacı öğrenciler birbirleriyle daha rahat iletişim kurduktan sonra grubun dikkatini bir noktaya toplamak ve doğaçlama çalışmasına yönlendirmektir.

İkili eş olarak çocuklar yere karşılıklı olarak uzanır. Ayak tabanları karşılıklı birleştirilerek ritim eşliğinde hareket edilir. Aynı işlem oturur vaziyette, el ele tutuşarak, sağa sola sallanarak, ileri-geri, hızlı-yavaş hareket edilerek tekrarlanabilir.

Eşine güven duyabilme

Çocuklar ikili eş olurlar. Eşlerden birinin gözleri bağlanır, diğeri onun ellerinden tutup yönlendirerek sınıf içinde ya da dışında gezdirir. Sonra rol değiştirilir. Yürüyüş sırasında gözü bağlı eşe zarar gelmemesine dikkat etmek gerekir. Rehber olan eş çeşitli yönergelerle eşini gezdirir. Daha sonra gözü bağlı olan eşe nereye gitmiş olabileceği veya sınıfın hangi köşesinde gezdiğini tahmin edip etmediği sorulabilir.

Sözel yaratıcılığı geliştirme çalışmaları

Çocuklar daire şeklinde oturur. Lider elindeki fotoğrafları gösterir ve resimdeki kişilerin tam bir şey söylerken fotoğraflarının çekildiğinden bahseder. Daha sonra bir çocuk seçilerek bu fotoğraftaki kişinin ne söylediği, kime söylediği, neden söylediği sorularak kişiyi canlandırması istenir.

Benlik kontrolü ve disiplini sağlayabilme

Öğrenciler daire şeklinde otururlar. Liderle birlikte müzik aletlerinden bahsedilir bu konuda sohbet edilir. Daha sonra öğrencilerden biri orkestra şefi diğerleri ise bir müzik aleti çalan sanatçılar olur. Sonra teypten parça çalınınca şef orkestrayı idare eder. Sanatçılarda müzik aletlerini istedikleri gibi hayallerinden çalarlar.

Yaratıcılığı geliştirme çalışmaları

- Kendini kutu şekline sok.
- Büyük adımlarla yürü.
- Kendini bir parça kek haline sok.
- Küçük birkuş ol..
- Diş fırçası ol.
- Vazo gibi dur.

Rahatlama çalışmaları

- Buz dağının eriyerek denize karışması
- Bir tarlada duran korkuluksunuz ve rüzgara karşı duruyorsunuz.
- Bir ağaç dalında kalan tek kurumuş yapraksın, rüzgar seni uçurarak bir yerlere götürüyor.

-Küçük bir çocuğun elindeki balonsunuz ve çocuğun elinden kaçarak gökyüzüne havalanıyorsunuz.

Bu doğaçlama çalışmaları, çocuğun konsantrasyonunun gelişimine yardımcı olur. Çevresindeki diğer bireylerle işbirliği içinde olmasını sağlar. Kendini ve karşısındakini daha kolay tanımasına ve iletişim kurmasına olanak tanır.

(Bkz: Altınay,2007,65)

3.7. Doğaçlama Çalışmalarında Kullanılan Duyu ve Devinim Oyunları

Beş duyunun harekete geçirilmesini amaçlayan oyunlar, duyu oyunlarıdır. Genellikle ısınma çalışmaları içinde yer alır. Günlük yaşamımız da çoğunlukla görme duyusu yoluyla hareket ederiz.

Bu duygu devreden çıkarıldığında diğer duyular daha çok kullanılmaya başlanır. Bu nedenle diğer duyularla ilgili çalışmalar gözü kapalı olarak yaptırılır. Lider dokunma duyusu aracılığı ile düş gücünü devreye sokmak üzere, bir örtü altına sakladığı objelere grup üyelerine tek tek dokunmalarını ve hissetmelerini ister. ‘Boynu, elini, biçimini, sertliğini algılamaya çalışır’der . Örtü açılır, herkes seçmiş olduğu objenin önüne oturur. Nesneyi eline alarak ona hayal gücünü katarak yeni özellikler yükler. Hangi amaçla, niçin, nerede, nasıl kullanıldığını söyler. Görme duyumuzu en çok kullandığımız halde gözlerimizi yeterince kullanmayız. Görme duyusunu ayrıca çalıştırmak gerekir. İyi gözlemci olmak için, ayrıntıyı yakalamak üzere duyusunu çalıştıran oyunlara da yer verilmelidir.Bunlar;

- Görme Çalışmaları
- İşitme Çalışması
- Koku Çalışması

SONUÇ

Doğaçlama, bir oyunculuk yöntemidir. Doğaçlama tiyatrosunun ilk örneklerine antik çağda mimus ve pantomimus'ta rastlanır. Ülkemizde ise en çok tuluat tiyatrosunda görülür. Bu bağlamda, örneğın, commedia dell'arte, oyuncularını, kaba eylem taslağına göre, kendiliğinden doğal tepkilere dayanarak, doğaçlama oynarlar; çok iyi saptanmış oyuncu rolleri içinde, belli bir duruma, yere, zaman, izleyiciye göre oyunu olduğı kadar, ağızdan ağıza söz akışını da çeşitlendirirlerdi; Arlecchino gibi komik tipler, izleyiciye doğrudan seslenerek, yöresel ve güncel olaylara tepki verirlerdi.

Doğaçlama, bugün de oyunculuk eğitiminin başlıca alanlarından olup, Stanislavski'nin "doğru algılama" istemi ile Brecht'in "gözlem sanatını" geliştirme sanatı istemi arasında, diyalektik bir birlik kurma amacını gütmektedir; bu anlamda, doğaçlama'nın oyuncunun kendine özgü kişisel anlatımını geliştirmesine ve kendini gözlemci kılmasına yönelik, ikili işlevi karşısındaki oyuncunun oyununu gözlemleyerek kendi oyununu koymasına olanak verir.

Doğaçlama, tiyatro topluluklarınca üretim amaçlı olarak da ele alınmakta, özellikle de törensi tiyatro toplulukları, serbest tiyatro toplulukları ve sokak tiyatrosu topluluklarınca uygulamaya konulduğu gibi, "toplucu doğaçlama oyunculuk" anlayışı içinde ortaya konmaktadır. Çağdaş törensi tiyatro anlayışı doğrultusunda, doğaçlama ile törensilik içiçe kaynaştırılmakta, oyunculukta temel yöntem olarak alınmaktadır. (Bkz: tiyatro.terimleri.com., 2009).

Çocuğın hayatındaki vazgeçilmezlerden biri de oyundur. Oyun aynı zamanda dramanın çıkış noktasıdır. Drama etkinliklerine oyunla başlamak çocuğın ilgisini çekecek ve çalışmalara yoğunlaşmasını sağlayacaktır.

Drama aynı zamanda bir öğrenme yöntemidir. Bu yöntemle olayları ve durumları daha kolay kavraması sağlanmaktadır.

Okul öncesi eğitimde ise doğaçlama çalışmaları, drama eğitiminde bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmalarla çocuğın kendini ve içinde bulunduğı çevreyi en doğru biçimde anlama ve algılaması sağlanmaktadır.

Toplumların gelişmesindeki en önemli faktör sağlıklı yetişmiş nesillerdir. Bu doğru eğitim sisteminin uygulanmasına bağlıdır. Okul öncesi dönemin bu denli önemli olması o yaş grubundaki çocukların kişiliklerinin sağlıklı gelişmesine bağlı olmasıdır.

Çocuğun kendini ve çevresini doğru keşfetmesi, özgüveninin sağlanması, sorumluluk bilincinin gelişmesi, karşılaştığı sorunlar karşısında gerçekçi çözümler üretebilme yetisi, yaratıcılığının gelişmesi ileriki süreçlerde sağlıklı toplumların oluşmasını sağlayacaktır.

Okul öncesi eğitim sürecinde gerçekleştirilen drama çalışmaları, buna bağlı olarak doğaçlama etkinliklerinin çocuğun zihinsel, sosyal, fiziksel gelişimine olumlu etkileri vardır. Bu çalışmalarını hayata geçirilebilmesi için çalışma yapılacak alanın çocuğun yaratıcılığını sergileyebileceği boyutta hazırlamak gerekmektedir.

Belirlenecek konunun çocuğun gelişimine hangi yönden katkı sağlayacağı saptanmalıdır ve bunu çalışmayı gerçekleştirecek lider (öğretmen) olmalıdır.

Bu etkinliklerin ısınma çalışmalarıyla başlaması son derece sağlıklı olacaktır. Bu çalışmalar bedeni rahatlatma çalışmalarıyla devam etmelidir.

Okul öncesi eğitimde kullanılacak bu çalışmalar için masallardan, hikayelerden, efsanelerden, romanlardan hatta şiirlerden yararlanılabilir. Bunların yanı sıra günlük olaylarda doğaçlama çalışmalarına konu olabilir.

Bu doğaçlama çalışmalarında çocuk yaratıcılığını kullanır. Doğaçlama çalışmaları çocuğun yaratıcılığının gelişmesi için son derece önemlidir. Yaratıcılığı gelişen çocuğun kendine olan güveni yerine gelir ve kendini daha doğru ifade edebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. Ö., (1993), *Oyun ve Yaratıcı Drama İlişkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Adıgüzel, H.Ö., (1994), *Eğitimde Yeni Bir Yöntem ve Disiplin*, Ankara,Naturel Yayıncılık
- Alaylıoğlu, R.; Oğuzkan, F., (1976), *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İnkılap ve Aka Yayıncılık, İstanbul.
- Altınay, D., (1999), *Psikodrama Grup Psikoterapisi 400 Isınma Oyunu ve Yardımcı Teknik*, İstanbul, Sistem Yayıncılık
- Aral, N., (2000), *Drama*, İstanbul, Yapa Yayınları
- Argun, Y., (2004),*Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi*, Ankara, Anı Yayıncılık
- And, M., (1979), *Oyun ve Büğü*, Ankara, İş Bankası Yayınları
- Çağdaş, A.; Albayrak H.; Cantekinler, S., (2002) *Okul Öncesi Eğitimde Dramatik Etkinlikler*, İstanbul, Eğitim Kitabevi.
- Dalkılıç, N.,(2002), *Çocuk Eğitiminde Drama*, İstanbul, Epsilon yayınları.
- Dirim, A., (2001), *Yaratıcı Drama*, İstanbul, Esin Yayınevi.
- Dökmen, Ü., (1995), *İletişim, Çalışma ve Empati*, İstanbul, Sistem Yayınları
- Erdoğan, İ.,(1990), *Eğitimde Değişim Yöntemi*, İstanbul, Pegem yayıncılık.
- Ergün, S., (2003), *Çağdaş Doğaçlama*, İzmir, Dokuz Eylül Yayınları
- Ergün, S., (1999), *Çağdaş Tiyatronun Oyunculuk Tasarımında Doğaçlama, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , İzmir,
- Ersoy, Ö., (2003), *Erken Çocukta Gelişim ve Eğitimde Yaklaşımlar*, İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.
- Gönen, M.; Dalkılıç, N. U., (1998), *Çocuk Eğitiminde Drama*, İstanbul, Epsilon Yayıncılık,
- Güneysu, S., 1991, *Eğitimde Drama*, Ya-Pa 7. Ulusal Okul Öncesi Eğitim Yaygınlaştırma Semineri, Eskişehir
- Güleryüz, H., (2002), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara, Pegem A. Yayıncılık.
- Gönen, M.; Uyar Dalkılıç, N., (2003), *Çocuk Eğitiminde Drama*, İstanbul, Epsilon Yayınları
- Jackson, T. (1960), *Learning through theatre*, Manchester, Manchester University

- Kara, Y., Çam, F., (2007) Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* sayı 32, Ankara
- Karadağ, E.; Çalışkan, N., (2008), *İlköğretimde Drama*, Ankara, Anı Yayıncılık
- Karadağ, E., Çalışkan, N., 2005, *Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Köksal, A., (2000), *Okul Öncesi Eğitimde Oyun*, İstanbul, Ya-Pa Yayınları.
- Küçükahmet, L., (1989), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, Gazi Üniversitesi Yayınları
- Morgül, M., (1995), Yaratıcı Drama ile Yaşayarak Öğren, İstanbul, Ya-Pa Yayınları.
- Ninnicott, W.D. (2000), Çev. Birkan T. *Oyun ve Gerçeklik*, Ankara, Metis Yayınları.
- Nutku, Ö., (1998), *Oyun, Çocuk, Tiyatro*, İstanbul, Özgür Yayınları
- Okvuran, A., (1995), Çağdaş İnsanı Yaratmada Yaratıcı Drama Eğitiminin Önemi ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt:27
- Okvuran, A., (2000), Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumlar, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Oğuzkağan, Ş., (1999), Anaokullarında Yaratıcı Dramatizasyon Uygulama, İstanbul, Ya-Pa Yayınları
- Önder, A., (2004), *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*, İstanbul, Epsilon Yayınları
- Sarp, N., (1999), *Sağlıklı Büyüme ve Gelişme*, Ankara, M.E.B. Yayınları
- San, İ., (1989), *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Ankara, Naturel Yayıncılık
- San, İ., (1981), *Yaratıcı Drama-Eğitsel Boyutları*, Ankara, Naturel Yayıncılık
- Saban, A., (2000), *Öğrenme ve Öğretme Süreci (Yeni Teori ve Yaklaşımlar)*, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- San, İ., 1996, Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin : Eğitsel Drama, *Yeni Türkiye Dergisi, Eğitim Özel Sayısı*.
- Sağlam, T., (1997), Eğitimde Drama ve Türk Çocuklarının Ritüel Nitelikli Oyunlarının Eğitimde Dramada Kullanımı, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- San, İ., (1990), *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Ankara, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi
- Sükan, Z., (1993), *Okulöncesi Etkinlikleri*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi

Turla, A., (2003), *Okul Öncesi Eğitiminde Drama Teoriden Uygulamaya*, İstanbul, Kök Yayıncılık.

Tuluk, N., (2004) *Yaratıcı Drama-Pivolka Sayı 3*, Ankara,

Üstündağ, T., (2000), *Yaratıcı Drama*, Ankara, Pegem A. Yayıncılık.

Üstündağ, T., (2000), *Yaratıcı Drama Eğitimcinin Günlüğü*, Ankara, Pegem Yayınları

İnanç Yazgan, B.; Bilgin, M.; Kılıç Atıcı, M. (2008), *Gelişim Psikolojisi*, Ankara Pegem Akademi

Yörükoğlu, A.,(1979), *Çocuk Oyunu ve Yaratıcılık*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yörükoğlu, A.,(1992), *Çocuk Psikolojisi*, Ankara, Bilgi Yayınevi

Zulliger, H.,(1999), *Çocukta Oyunla Tedavi*, Çev.Şipal,K., İstanbul, Cem Psikoloji Yayınları

www.aydemirgultekin.files.wordpress.com/egitimde-drama,2009

www.etkinegitim.com/2009

www.meb.gov.tr/2009

www.tdkterim.gov.tr/2009

www.tiyatro_terimleri.com/2009

[www.turkceciler.com/drama_ ilkeleri_ asamalari,2009.](http://www.turkceciler.com/drama_ilkeleri_asamalari,2009)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Leyla KARAÖMERLİOĞLU
Doğum Yeri-Yılı : Adana-1977
Medeni Durumu : Evli
E-Posta : leyla@cag.edu.tr

Eğitim Durumu

Yüksek Lisans :2005-2010 Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı(Tiyatro-Oyunculuk)
Lisans : 1998-2003 Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Sahne Sanatları Ana Sanat Dalı (Tiyatro-Oyunculuk)
Ortaokul-Lise : 1989-1995 Adana Anadolu Lisesi
İlkokul : 1985-1989 Cebesoy İlkokulu-ADANA

İş Deneyimler

2003-2005 Yüreğir Halk Eğitim Merkezi Ses ve Konuşma Eğitmeni
2005- Çağ Üniversitesi Kültür Müdürü-YENİCE/MERSİN